

**ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΓΕΩΤΕΧΝΙΚΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ
(ΠΟΓΕΔΥ)**

ΓΕΩΠΟΝΟΙ – ΔΑΣΟΛΟΓΟΙ – ΚΤΗΝΙΑΤΡΟΙ – ΙΧΘΥΟΛΟΓΟΙ - ΓΕΩΛΟΓΟΙ
Αχαρνών 2 Αθήνα Τ.Κ. 10176 Τηλ.:210-5234189, 210-2124041 FAX: 210-5232240
e-mail:ax2u128@minagric.gr

Αθήνα 1 - 4 - 2020

Αρ. πρωτ.: 1371

ΠΡΟΣ: Πρωτοβάθμια Σωματεία
Π.Ο.ΓΕ.Δ.Υ

ΚΟΙΝ: Μέλη Πρωτοβάθμιων
Σωματείων

ΘΕΜΑ:«Ενημέρωση Πρωτοβάθμιων Σωματείων σχετικά με αποφοίτους Σχολών αλλοδαπής, Σχολών ημεδαπής παλαιότερων προγραμμάτων και το integrated master»

ΣΧΕΤ: Α)Τα με αρ. 1350/10-12-2019 κ 1359/4-2-2020 επιστολές μας προς ΥΠ.ΕΣ. ,Υπ.Α.Α.Τ, Υπ.Π.Θ, κλπ.
Β) Η με αρ. 41541/Ζ1 / 30-3-2020 απάντηση του Υπ.Π.Θ. στην ΠΟΓΕΔΥ
Γ) Η με αρ. 226/2019 γνωμοδότηση του ΝΣΚ
Δ) Το από 6-3-2020 Δ.Τ. της ΠΟΓΕΔΥ

Συνάδελφοι

Η Ομοσπονδία μας, προσπαθώντας πάντα να κάνει το καλύτερο δυνατό για την προάσπιση των επαγγελματικών, επιστημονικών και συνδικαλιστικών σας δικαιωμάτων, σας ενημερώνει σήμερα για πρόσφατες εξελίξεις σχετικά με το αντικείμενο του θέματος.

Συγκεκριμένα η ΠΟΓΕΔΥ απεύθυνε τα ανωτέρω (Α) σχετικά έγγραφα προς συναρμόδιους Υπουργούς στα οποία, μεταξύ άλλων, επικέντρωνε την κριτική και τις προτάσεις της για την μειωμένη μοριοδότηση του integrated master στις κρίσεις για κατάληψη θέσης ευθύνης και την αναγνώριση των κολλεγίων ως ισότιμα με τα πενταετούς διάρκειας πτυχία. Επίσης το ΓΕΩΤΕΕ και Πρωτοβάθμια Σωματεία μας (π.χ. η ΠΕΓΔΥ με το 23/11-3-2020 έγγραφό της) έχουν απευθύνει έγγραφα σχετικά με τα πτυχία αλλοδαπής και πτυχία ημεδαπής παλαιότερων προγραμμάτων.

Σε ότι αφορά την μοριοδότηση του Integrated, σας έχουμε ήδη ενημερώσει (Δ σχετικό Δ.Τ.) πως επιτύχαμε την αύξηση της κατά 50 μόρια (από 100 έγιναν 150). Σχετικά όμως με τα κολέγια, το Υπουργείο Παιδείας & Θρησκευμάτων περιέργως (με το Β σχετικό) μας ενημερώνει ότι *''...τα ζητήματα που αφορούν την αναγνώριση επαγγελματικής ισοδυναμίας τίτλων Κολλεγίων, εκφεύγουν των αρμοδιοτήτων μας....''*.

Για τα ζητήματα όμως των πτυχίων αλλοδαπής και πτυχιούχων παλαιότερων ετών το Υπουργείο Παιδείας φαίνεται ότι τηρεί μία στάση αναμονής. Από την επιστολή - απάντηση (Β σχετικό) του θα λέγαμε ότι δεν είναι αρνητικό προσμένοντας αφενός μία νομοθετική ρύθμιση για τους πτυχιούχους αλλοδαπής και αφετέρου παραπέμποντας στα αυτοδιοίκητα ΑΕΙ για τους πτυχιούχους παλαιότερων προγραμμάτων. Και για τα δύο αυτά θέματα το Υπουργείο Παιδείας έχει απευθυνθεί στο ΝΣΚ και έχει λάβει γνωμοδότηση – την 226/2019 – **η οποία ακόμη δεν έχει γίνει αποδεκτή από την αρμόδια Υπουργό.**

Εμείς για να μην υποπέσουμε σε λάθος ερμηνείες σας αποστέλλουμε συνημμένα και τα δύο προαναφερόμενα έγγραφα, δηλαδή τα (Β) και (Γ) σχετικά και σας ενημερώνουμε ότι θα συνεχίσουμε να παρακολουθούμε τις εξελίξεις σε συνεργασία με το ΓΕΩΤΕΕ και τα Πρωτοβάθμια Σωματεία μας.

Με εκτίμηση

Για το Δ.Σ. της Π.Ο.ΓΕ.Δ.Υ.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Ν. ΚΑΚΑΒΑΣ

Ο ΓΕΝΙΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

Κ. ΔΟΓΑΝΗΣ

Συνημμένα: Τα (Β) & (Γ) σχετικά.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΤΜΗΜΑ Α΄ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Ταχ. Δ/ση: Α. Παπανδρέου 37
Τ.Κ. – Πόλη: 151 80 ΜΑΡΟΥΣΙ
e-mail: t01mso2@minedu.gov.gr
Πληροφορίες: Ε. Λαμπροπούλου
Τηλέφωνο: 210 344 2331
FAX: 210 344 2365

Βαθμός Ασφαλείας:
Να διατηρηθεί μέχρι:

Μαρούσι, 30/03/2020

Αρ. Πρωτ. 41541/Ζ1

ΠΡΟΣ: την Πανελλήνια Ομοσπονδία
Γεωτεχνικών Δημοσίων Υπαλλήλων
ax2u128@minagric.gr

ΚΟΙΝ: το Αυτοτελές Τμήμα Εφαρμογής της
Ευρωπαϊκής Νομοθεσίας (Α.Τ.Ε.Ε.Ν.)
του Υ.ΠΑΙ.Θ.

Θέμα: «Απάντηση σε επιστολή της Π.Ο.ΓΕ.Δ.Υ.»

Σχετ: Η με αριθμό πρωτοκόλλου 1359/04-02-2020 επιστολή σας

Σε απάντηση της ανωτέρω σχετικής επιστολής, η οποία περιήλθε στην υπηρεσία μας στις 21-02-2020, σας θέτουμε υπόψη τα εξής:

Στις διατάξεις του άρθρου 46 του ν.4485/17 (114 Α΄), σχετικά με τον Ενιαίο και αδιάσπαστο τίτλο σπουδών μεταπτυχιακού επιπέδου (Integrated Master), ορίζονται τα ακόλουθα:

«1. Η επιτυχής ολοκλήρωση του πρώτου κύκλου σπουδών, που οργανώνεται σε Τμήματα Α.Ε.Ι. και διαρκεί κατ' ελάχιστον δέκα (10) ακαδημαϊκά εξάμηνα (υποχρεωτικά εξάμηνα για τη λήψη πτυχίου ή διπλώματος σύμφωνα με το πρόγραμμα σπουδών), οδηγεί στην απονομή ενιαίου και αδιάσπαστου τίτλου σπουδών μεταπτυχιακού επιπέδου (integrated master) στην ειδικότητα του Τμήματος, [Αρχή Τροποποίησης] «επιπέδου 7 του Εθνικού και Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων,» αν στο πρόγραμμα σπουδών:

- α) περιλαμβάνονται μαθήματα ώστε να διασφαλίζεται: αα) η θεμελίωση στις βασικές επιστήμες και τέχνες,*
- ββ) η ανάπτυξη των μαθημάτων κορμού της ειδικότητας σε όλο το εύρος του σχετικού γνωστικού αντικειμένου,*
- γγ) η εμβάθυνση και η εμπέδωση σε υψηλό επίπεδο των γνώσεων στο εύρος του γνωστικού αντικειμένου της ειδικότητας,*
- β) προβλέπεται η εκπόνηση πτυχιακής ή διπλωματικής εργασίας διάρκειας ενός (1) ακαδημαϊκού εξαμήνου κατ' ελάχιστον.*

2. Για την υπαγωγή στην παρούσα διάταξη, η Σύγκλητος του οικείου Α.Ε.Ι., ύστερα από εισήγηση της Συνέλευσης του Τμήματος, απευθύνει αίτημα στον Υπουργό Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, ο οποίος, ύστερα από γνώμη του Ε.Σ.Ε.Κ.Α.Α.Δ. (το οποίο έχει πλέον καταργηθεί) και της Α.Δ.Ι.Π., και εφόσον πληρούνται τα κριτήρια της παραγράφου 1, εκδίδει σχετική διαπιστωτική απόφαση, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Οι γνώμες του προηγούμενου εδαφίου δίνονται εντός προθεσμίας εξήντα (60)

ημερών από την περιέλευση του ερωτήματος από τον Υπουργό Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων. Μετά την έκδοση της ανωτέρω απόφασης, ο ενιαίος και αδιάσπαστος τίτλος σπουδών μεταπτυχιακού επιπέδου (integrated master) λογίζεται ότι έχει ληφθεί από την ημερομηνία απονομής του πτυχίου ή διπλώματος και καταλαμβάνει και τους αποφοιτήσαντες πριν από την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου. Ο ενιαίος και αδιάσπαστος τίτλος σπουδών μεταπτυχιακού επιπέδου δεν επιφέρει μισθολογικές μεταβολές.»

Από την υπηρεσία μας έχει υποβληθεί στο Γραφείο Νομικού Συμβουλίου του Κράτους ερώτημα ως προς το εάν ο ενιαίος και αδιάσπαστος τίτλος σπουδών μεταπτυχιακού επιπέδου (integrated master) καταλαμβάνει τους αποφοιτήσαντες πριν από την έναρξη ισχύος του νόμου, μόνο εφόσον αυτοί παρακολούθησαν προγράμματα σπουδών ίδια με τα προγράμματα σπουδών των τμημάτων τους που εξετάστηκαν σχετικά και τους αναγνωρίστηκε ο ενιαίος και αδιάσπαστος τίτλος σπουδών μεταπτυχιακού επιπέδου και σε καταφατική περίπτωση εάν μπορούν να εφαρμοστούν αναλογικά οι διατάξεις της παρ. 2 του άρθρου 46 (εισήγηση Τμήματος, αίτημα της Συγκλήτου, γνώμη ΕΘΑΑΕ (με τις προϊσχύουσες διατάξεις ΑΔΙΠ και ΕΣΕΚΑΑΔ) έκδοση υπουργικής απόφασης για τη διαπίστωση της πλήρωσής τους στην περίπτωση αποφοίτων που παρακολούθησαν διαφορετικά προγράμματα σπουδών.

Επί του ερωτήματος εκδόθηκε η υπ' αριθμ. 226/2019 γνωμοδότηση, της οποίας η αποδοχή από την Υπουργό εκκρεμεί.

Κρίνουμε ωστόσο απαραίτητο να επισημάνουμε ότι στις διατάξεις του ν.4485/17 (114 Α'), ορίζεται ότι η ανώτατη εκπαίδευση παρέχεται από τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (Α.Ε.Ι.). Τα Α.Ε.Ι. είναι νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου πλήρως αυτοδιοικούμενα και τελούν υπό την εποπτεία του Υπουργού Παιδείας και Θρησκευμάτων. Η ανώτατη εκπαίδευση αποτελείται από δύο διακριτούς παράλληλους τομείς, τον πανεπιστημιακό, που περιλαμβάνει τα Πανεπιστήμια, τα Πολυτεχνεία και την Ανώτατη Σχολή Καλών Τεχνών και τον τεχνολογικό, που περιλαμβάνει τα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (Τ.Ε.Ι.) και την Ανώτατη Σχολή Παιδαγωγικής και Τεχνολογικής Εκπαίδευσης (Α.Σ.ΠΑΙ.Τ.Ε.).

Υπογραμμίζουμε ότι τα θέματα καθορισμού των τυπικών προσόντων και η μοριοδότηση των δημοσίων υπαλλήλων για κατάληψη θέσεων ευθύνης, δεν αποτελεί αρμοδιότητα του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων, αλλά του Υπουργείου Εσωτερικών ή του κατά περίπτωση φορέα σύμφωνα με τις οικείες οργανικές διατάξεις.

Τέλος, τα ζητήματα που αφορούν την αναγνώριση επαγγελματικής ισοδυναμίας τίτλων Κολλεγίων, εκφεύγουν των αρμοδιοτήτων μας.

Η ΑΝ. ΠΡΟΪΣΤΑΜΕΝΗ ΤΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗΣ

σωτερική Διανομή:

Γραφείο Υπουργού (Αρ. Πρ. 1278/04-02-2020)

Γραφείο Υφυπουργού Β. Διγαλάκη (ΦΕΣΕ 118/21-02-2020)

Διεύθυνση Ζ1/ Τμήμα Α'

ΕΥΓΕΝΙΑ ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ**

**Αριθμός Γνωμοδοτήσεως: 226/2019
ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ
(Τμήμα Γ')**

Συνεδρίαση της 12^{ης} Νοεμβρίου 2019

Σύνθεση :

Πρόεδρος: Σπυρίδων Παπαγιαννόπουλος, Αντιπρόεδρος ΝΣΚ

Μέλη: Νίκη Μαριόλη, Ευφροσύνη Μπερνικόλα, Κυριακή Παρασκευοπούλου, Χρήστος Μηκίδης, Βασιλική Παπαθεοδώρου, Αικατερίνη Γαλάνη, Ευάγγελος Μαρίνης, Νομικοί Σύμβουλοι του Κράτους.

Εισηγήτρια: Φωτεινή Δεδούση, Πάρεδρος ΝΣΚ (γνώμη χωρίς ψήφο)

Αριθ. εγγρ. ερωτημάτων: Το υπογραφόμενο από τον Γενικό Γραμματέα του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων (και ήδη Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων) με αριθμό 89190/Z1/04-06-2019 έγγραφο της Γενικής Διεύθυνσης Ανώτατης Εκπαίδευσης (Διεύθυνση Οργανωτικής Ανάπτυξης, Τμήμα Α' Οργάνωσης Ανώτατης Εκπαίδευσης) και τα με αριθμούς 95387/Z1/12-06-2019, 104134/Z1/27-06-2019 και 16973/31-10-2019 έγγραφα της ίδιας υπηρεσίας.

Ερωτήματα:

«1) Εάν, και σε καταφατική περίπτωση, υπό ποιες προϋποθέσεις, μπορούν να εφαρμοστούν αναλογικά οι διατάξεις περί ενιαίου και αδιάσπαστου τίτλου σπουδών μεταπτυχιακού επιπέδου (άρθρο 46 του ν. 4485/2017), για τους

τίτλους σπουδών εκπαιδευτικών ιδρυμάτων της αλλοδαπής, για τους οποίους έχει εκδοθεί πράξη ισοτιμίας ή και αντιστοιχίας με τίτλους σπουδών τμημάτων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων της ημεδαπής, για τους οποίους έχει εκδοθεί ή εφόσον εκδοθεί η οικεία διαπιστωτική πράξη, κατά τα οριζόμενα στις διατάξεις των παρ.1 και 2 του άρθρου 46 του ν. 4485/2017.

2) Αν ο ενιαίος και αδιάσπαστος τίτλος σπουδών μεταπτυχιακού επιπέδου (integrated master) καταλαμβάνει τους αποφοιτήσαντες πριν από την έναρξη ισχύος του νόμου, μόνο εφόσον αυτοί παρακολούθησαν προγράμματα σπουδών ίδια με τα προγράμματα σπουδών των τμημάτων τους που εξετάσθηκαν σχετικά και τους αναγνωρίσθηκε ο ενιαίος και αδιάσπαστος τίτλος σπουδών μεταπτυχιακού επιπέδου, σε καταφατική δε περίπτωση, εάν μπορούν να εφαρμοστούν αναλογικά οι διατάξεις της παρ. 2 του άρθρου 46 (εισήγηση του Τμήματος - αίτημα της Συγκλήτου - γνώμη ΑΔΙΠ και ΕΣΕΚΑΑΔ - έκδοση Υ.Α.), για τη διαπίστωση της πλήρωσης τους, στην περίπτωση αποφοίτων που παρακολούθησαν διαφορετικά προγράμματα σπουδών.»

I. Ιστορικό

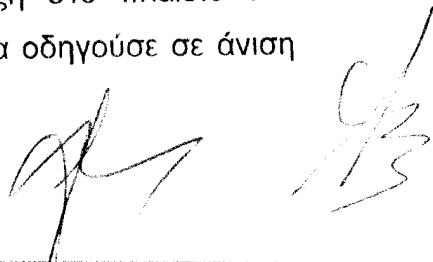
1. Κατά το έγγραφο των ερωτημάτων οι προβληματισμοί οι οποίοι διατυπώνονται σε αυτό συναρτώνται με διαδικασίες βαθμολογικής εξέλιξης και κρίσεων για κάλυψη θέσεων προϊσταμένων στην δημόσια διοίκηση και έχουν ως βάση τα ακόλουθα νομικά και πραγματικά δεδομένα: Με άρθρο 46 παρ. 1 και 2 του ν. 4485/2017 ορίσθηκε ότι η επιτυχής ολοκλήρωση του πρώτου κύκλου σπουδών, ο οποίος οργανώνεται σε Τμήματα ΑΕΙ και διαρκεί κατ' ελάχιστον δέκα (10) υποχρεωτικά και, επιπλέον, πληροί σωρευτικώς τις ειδικότερες προϋποθέσεις οι οποίες τάσσονται στις ίδιες διατάξεις σε σχέση με το πρόγραμμα σπουδών, οδηγεί στην απονομή ενιαίου και αδιάσπαστου τίτλου σπουδών μεταπτυχιακού επιπέδου (integrated master) στην ειδικότητα του Τμήματος. Για την υπαγωγή στις εν λόγω ρυθμίσεις απαιτείται έκδοση και δημοσίευση απόφασης του Υπουργού Παιδείας και Θρησκευμάτων με την οποία διαπιστώνεται η πλήρωση των απαιτούμενων προϋποθέσεων. Η έκδοση τέτοιας απόφασης προϋποθέτει αίτημα της Συγκλήτου του ΑΕΙ το οποίο υποβάλλεται κατόπιν εισήγησης του οικείου Τμήματος. Επί του

αιτήματος ζητείται η γνώμη της Αρχής Διασφάλισης και Πιστοποίησης στην Ανώτατη Εκπαίδευση (στο εξής ΑΔΙΠ) και του Εθνικού Συμβουλίου Εκπαίδευσης και Ανάπτυξης Ανθρώπινου Δυναμικού (στο εξής ΕΣΕΚΑΑΔ). Εφόσον εκδοθεί σχετική διαπιστωτική υπουργική απόφαση, ο τίτλος λογίζεται ότι έχει ληφθεί από την ημερομηνία απονομής του πτυχίου ή διπλώματος και καταλαμβάνει και τους αποφοιτήσαντες πριν από την έναρξη ισχύος του εν λόγω νόμου.

2. Τα στοιχεία τα οποία συνθέτουν το πραγματικό της υπόθεσης είναι: Α) έγγραφο του Συνηγόρου του Πολίτη με αριθμό 253600/1896/14-01-2019 το οποίο αφορά περίπτωση κατόχου Διπλώματος Χημικού Μηχανικού το οποίο απονεμήθηκε το έτος 1991 από το Ανώτατο Χημικοτεχνολογικό Ινστιτούτο της Σόφιας (Βουλγαρία) και αναγνωρίσθηκε, το έτος 1995, από το Διαπανεπιστημιακό Κέντρο Αναγνώρισης Τίτλων Σπουδών Αλλοδαπής (ΔΙΚΑΤΣΑ), ως Δίπλωμα Μηχανικού με ειδικότητα «Τεχνολογία της Οργανικής Σύνθεσης και των Καυσίμων», ισότιμο προς τα απονεμόμενα από τα Τμήματα Χημικών Μηχανικών του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου και των Πολυτεχνικών Σχολών των ελληνικών ΑΕΙ. Σύμφωνα με την πράξη αναγνώρισης, ο τίτλος αυτός δεν αναγνωρίσθηκε ως ισότιμος και αντίστοιχος προς τίτλο συγκεκριμένου Τμήματος ελληνικού ΑΕΙ διότι στην Ελλάδα δεν προσφέρονταν προγράμματα σπουδών αντίστοιχης ειδικότητας. Ο Συνήγορος του Πολίτη, επισημαίνοντας ότι δεν υφίσταται ρύθμιση η οποία να αφορά σε υπαγωγή στα ανωτέρω ισχύοντα περί ενιαίου και αδιάσπαστου τίτλου σπουδών μεταπτυχιακού επιπέδου, αλλοδαπών τίτλων οι οποίοι είχαν αναγνωρισθεί ως ισότιμοι προς τους τίτλους ημεδαπών Πολυτεχνικών Σχολών πριν την θέσπιση των διατάξεων του άρθρου 46 του ν. 4485/2017, ζήτησε ενημέρωση από το ΥΠΑΙΘ σε σχέση με: α) το εάν είναι δυνατή υπαγωγή της παραπάνω περίπτωσης αλλοδαπού τίτλου στις προαναφερθείσες διατάξεις, δοθέντος ότι με την 134312/Ζ1/18/18-08-2018 (Β' 3987/14-09-2018) υπουργική απόφαση διαπιστώνεται ότι η ολοκλήρωση του πρώτου κύκλου σπουδών που οργανώνεται στο Τμήμα Χημικών Μηχανικών της αντίστοιχης Σχολής του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου οδηγεί στην απόκτηση ενιαίου και αδιάσπαστου τίτλου σπουδών μεταπτυχιακού επιπέδου, β) σε καταφατική περίπτωση με ποια διαδικασία θα μπορούσε να γίνει αυτό, και γ) σε αρνητική περίπτωση, εάν πρόκειται να

ρυθμισθεί το σχετικό ζήτημα. Β) Επιστολή εκπαιδευτικών του κλάδου ΠΕ08 Εικαστικών Μαθημάτων οι οποίοι επικαλούνται ότι είναι απόφοιτοι Ακαδημιών Καλών Τεχνών της Ιταλίας και Σχολών Καλών Τεχνών άλλων ευρωπαϊκών κρατών και ότι οι τίτλοι τους έχουν αναγνωρισθεί ως ισότιμοι και αντίστοιχοι προς τα πτυχία τα οποία απονέμουν οι ημεδαπές Σχολές Καλών Τεχνών. Οι ανωτέρω προβάλλουν ότι οι κατεχόμενοι από αυτούς τίτλοι αποτελούν βάσει εθνικών νομοθεσιών (σε σχέση με τις οποίες γίνεται αναφορά μόνον σε θέσπιση σχετικού νόμου στην Ιταλία το έτος 2012) ενιαία και αδιάσπαστα master τα οποία είναι ισότιμα με εκείνα που απονέμουν οι Ακαδημίες με το σύστημα πιστωτικών μονάδων ECTS. Ειδικότερα, προβάλλεται ότι στην Ιταλία τούτο ισχύει από το έτος 2013. Δεν διευκρινίζεται εάν καταλαμβάνονται τίτλοι οι οποίοι απονεμήθηκαν πριν από το έτος αυτό. Περαιτέρω, προβάλλεται ότι απόφοιτοι ημεδαπών Σχολών Καλών Τεχνών μπορούν, μετά την έκδοση των σχετικών διαπιστωτικών υπουργικών αποφάσεων, να υποβάλουν αίτημα να τους αποδοθεί από τις Σχολές αυτές βεβαίωση κατοχής τέτοιου τίτλου και ότι από την διαδικασία αυτή αποκλείονται όσοι έχουν πτυχίο εξωτερικού. Οι ενδιαφερόμενοι υποστηρίζουν ότι από τα παραπάνω επέρχεται αιφνίδιος υποβιβασμός των δικών τους τίτλων, μη αντιστοίχιση τους με κάποιο ημεδαπό τίτλο διότι οι ελληνικές Σχολές Καλών Τεχνών δεν απονέμουν πλέον απλό, πτυχίο, καθώς και στέρηση του δικαιώματος για ίσες ευκαιρίες στην αγορά εργασίας. Γ) Ομοίως, σε επιστολή της Ένωσης Πτυχιούχων Περιβαλλοντολόγων Ελλάδος γίνεται αναφορά σε διαχρονική μεταβολή των προγραμμάτων σπουδών των ελληνικών ΑΕΙ αλλά και σε διαφοροποίηση των μετά το έτος 2014 προγραμμάτων έναντι των προηγούμενων, λόγω αναμόρφωσης τους με σκοπό την προσαρμογή στα ισχύοντα στον Ενιαίο Ευρωπαϊκό Χώρο Ανώτατης Εκπαίδευσης (ΕΧΑΕ). Υποστηρίζεται δε ότι οι σκοποί της νέας ρύθμισης είναι ακαδημαϊκοί και αφορούν σε παροχή δυνατότητας διενέργειας σπουδών διδακτορικού επιπέδου σε κατόχους τέτοιων ενιαίων τίτλων και ότι οι τίτλοι αυτοί δεν θα πρέπει να εξισωθούν με μεταπτυχιακούς τίτλους (MSc) οι οποίοι έχουν αποκτηθεί κατόπιν σπουδών διάρκειας ενός ή δύο ετών ούτε να μοριοδοτηθούν ή να ληφθούν υπ' όψιν για διορισμό ή βαθμολογική και μισθολογική εξέλιξη στο πλαίσιο του δημόσιου τομέα. Ειδικότερα, προβάλλεται ότι τούτο θα οδηγούσε σε άνιση

μεταχείριση, σε παραβίαση της αρχής της αξιοκρατίας αλλά και σε έμμεση επέλευση μισθολογικών μεταβολών με βάση τους εν λόγω τίτλους, παρά το ότι στο άρθρο 46 παρ. 2 του ν. 4485/2017 τίθεται ρητή απαγόρευση ως προς το τελευταίο αυτό ζήτημα, καθώς θα συντομευόταν ο χρόνος που θα απαιτείτο για την υπηρεσιακή εξέλιξη των κατόχων τέτοιων τίτλων, σε βάρος των πτυχιούχων. Ανάλογο περιεχόμενο έχει επιστολή υπογραφομένη από «Ένωση Ελλήνων Φυσικών».

3. Επί του πρώτου ερωτήματος, κατά την άποψη της υπηρεσίας, αρμόζει αρνητική απάντηση επειδή σύμφωνα με την νομοθεσία περί αναγνώρισης ακαδημαϊκής ισοτιμίας για την αναγνώριση ισοτιμίας και αντιστοιχίας απαιτείται να συντρέχουν οι όροι για την αναγνώριση ισοτιμίας του αλλοδαπού τίτλου σπουδών και ο ενδιαφερόμενος να έχει διδαχθεί και εξετασθεί επιτυχώς στα βασικά μαθήματα του ομοειδούς προγράμματος σπουδών της ημεδαπής και, κατά συνέπεια, οι προϋποθέσεις για την αναγνώριση είναι διαφορετικές από εκείνες οι οποίες τίθενται για την αναγνώριση των τίτλων σπουδών Τμημάτων ΑΕΙ της ημεδαπής, ως *integrated master*. Επομένως απαιτείται νομοθετική ρύθμιση για την αντιμετώπιση των παραπάνω τίτλων σπουδών της αλλοδαπής.¹

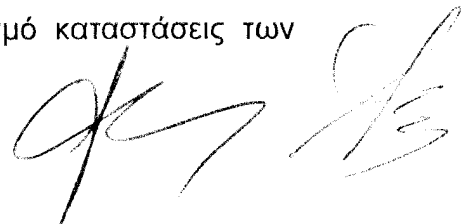
4. Περαιτέρω, ο Διεπιστημονικός Οργανισμός Αναγνώρισης Τίτλων Ακαδημαϊκών και Πληροφόρησης (ΔΟΑΤΑΠ) διατυπώνει την θέση ότι οι διατάξεις περί ενιαίου και αδιάσπαστου τίτλου σπουδών μεταπτυχιακού επιπέδου εφαρμόζονται στο εκπαιδευτικό σύστημα της ημεδαπής σύμφωνα με τις οριζόμενες σε αυτές προϋποθέσεις και δεν μπορούν να εφαρμοσθούν για τίτλους σπουδών της αλλοδαπής επειδή ο νέος αυτός τίτλος σπουδών δεν προβλέπεται στις διατάξεις του ν. 3328/2005 περί αναγνώρισης ακαδημαϊκής ισοτιμίας. (Οράτε το υπ' αρ. 11/30-11-2018 πρακτικό του ΔΣ).² Παράλληλα, ο ΔΟΑΤΑΠ επισημαίνει ότι οι κρίσεις και εκτιμήσεις με βάση τις οποίες έχουν εκδοθεί πράξεις αναγνώρισης αλλοδαπών τίτλων σπουδών, τόσο στο πλαίσιο

¹ . Όμοια άποψη έχει διατυπωθεί και σε έγγραφο του Τμήματος Υπηρεσιακής Κατάστασης του (πρώην) Υπουργείου Διοικητικής Ανασυγκρότησης (ήδη Υπουργείου Εσωτερικών) με αριθμό ΔΙΔΑΔ/Φ.18.31/2355/17437/13-05-2019.

² Θέση του ΔΟΑΤΑΠ: Ο ν. 3328/2005 προβλέπει μόνον διαδικασία αναγνώρισης βασικού, μεταπτυχιακού και διδακτορικού αλλοδαπού τίτλου και δεν διαλαμβάνει κριτήρια και διαδικασία αναγνώρισης *integrated master*, με συνέπεια να απαιτείται να εισαχθεί με νομοθετική ρύθμιση ο τύπος αυτός διπλώματος και να ορισθούν οι προϋποθέσεις αναγνώρισης τέτοιων αλλοδαπών τίτλων, μετά από σχετικές προτάσεις των ημεδαπών Πανεπιστημίων πενταετούς φοίτησης και των Πολυτεχνικών Σχολών.

της νομοθεσίας περί ΔΙΚΑΤΣΑ όσο και υπό την ισχύ του νεώτερου ν. 3328/2005, αφορούν στα κριτήρια/προϋποθέσεις τα οποία ίσχυαν κατά τον χρόνο έκδοσης της κάθε πράξης, τα οποία δεν καλύπτουν τα κριτήρια που καθορίζονται στις διατάξεις του άρθρου 46 παρ. 1 και 2 του ν. 4485/2017, μεταξύ των οποίων η εκπόνηση διπλωματικής εργασίας ενός τουλάχιστον εξαμήνου.

5. Επί του δευτέρου ερωτήματος, η ερωτώσα υπηρεσία έχει την άποψη ότι, ενόψει των προϋποθέσεων οι οποίες απαιτείται να συντρέχουν κατά το άρθρο 46 παρ. 1 και 2 του ν. 4485/2017, προκειμένου να χαρακτηριστεί ένας ημεδαπός τίτλος σπουδών ως ενιαίος και αδιάσπαστος τίτλος σπουδών μεταπτυχιακού επιπέδου, δικαιολογείται να γίνει δεκτό ότι οι διατάξεις αυτές καταλαμβάνουν τους αποφοιτήσαντες πριν από την έναρξη ισχύος του εν λόγω νόμου, μόνον εφόσον αυτοί παρακολούθησαν πρόγραμμα σπουδών ίδιο με εκείνο το οποίο εξετάστηκε και αξιολογήθηκε και για το οποίο εκδόθηκε η προβλεπόμενη διαπιστωτική υπουργική απόφαση. Περαιτέρω, δεν θεωρεί ότι η ταύτιση των προγραμμάτων προβλέπεται ρητώς στις ίδιες διατάξεις ως προϋπόθεση προκειμένου να καταλαμβάνονται οι τίτλοι όσων αποφοίτησαν πριν από την έναρξη ισχύος του ίδιου νόμου. Σε νεώτερο με αριθμό 104134/Z1/27-06-2019 έγγραφό της δεν εξειδίκευσε περαιτέρω την επίσης γενική προηγούμενη αναφορά της στο ότι τα προγράμματα σπουδών αναδιαρθρώνονται με βάση τις εκάστοτε ισχύουσες διατάξεις, αλλά διατύπωσε το συμπέρασμα ότι οι αναδιαρθρώσεις έχουν ως συνέπεια να μην παραμένουν ίδια τα προγράμματα, επισημαίνοντας μόνον ότι από τα γνωμοδοτικά όργανα εξετάζεται το πρόγραμμα σπουδών το οποίο ισχύει κατά τον χρόνο υποβολής του αιτήματος της Συγκλήτου του οικείου ΑΕΙ. Στο ίδιο έγγραφο γίνεται αναφορά σε θετική εισήγηση μέλους της ΑΔΙΠ η οποία αφορούσε το πρόγραμμα σπουδών του Τμήματος Εικαστικών Τεχνών της Ανώτατης Σχολής Καλών Τεχνών και με βάση την οποία η εν λόγω Αρχή γνωμοδότησε υπέρ της έκδοσης σχετικής υπουργικής απόφασης. Στην εισήγηση αυτή, όλες οι αναφορές στο εν λόγω πρόγραμμα σπουδών είναι διατυπωμένες σε ενεστώτα χρόνο και περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, εξέταση του προγράμματος με την κατανομή των πιστωτικών μονάδων (ECTS) και των μαθησιακών αποτελεσμάτων, εξέταση των περιγραμμάτων όλων των μαθημάτων του προγράμματος σπουδών σε συνδυασμό καταστάσεις των

μελών του Διδακτικού Προσωπικού (ΔΕΠ, ΕΔΙΠ, ΕΤΕΠ, ΕΕΠ) ανά μάθημα και γνωστικό αντικείμενο. Τέλος, στα στοιχεία των εγγράφων που συμπληρώνουν το ερώτημα ανήκει και η με αριθμό ΔΙΔΑΔ/Φ.31.65/2814/οικ.38982/25-10-2018 εγκύκλιος της Διεύθυνσης Διαχείρισης Ανθρώπινου Δυναμικού του (πρώην) Υπουργείου Διοικητικής Ανασυγκρότησης, με την οποία γνωστοποιήθηκε στις διοικητικές υπηρεσίες, τις Ανεξάρτητες Αρχές, το Ειδικό Συμβούλιο Επιλογής Προϊσταμένων κλπ., η αποδοχή της με αριθμό 174/2018 γνωμοδότησης ΝΣΚ, σύμφωνα με την οποία: α) όσον αφορά την κρίση για το παραδεκτό της αίτησης υποψηφιότητας κατόχων τίτλου σπουδών της παραγράφου 1 του άρθρου 46 του ν. 4485/2017 προς κατάληψη τέτοιων θέσεων, δηλαδή τον συνυπολογισμό τυχόν επερχόμενων βαθμολογικών μεταβολών από την κατοχή τέτοιου τίτλου και τη σχετική μοριοδότηση, οι εν λόγω υπάλληλοι θεωρούνται ως κάτοχοι τέτοιου τίτλου από την δημοσίευση της προβλεπόμενης στην παράγραφο 2 του ίδιου άρθρου 46 διαπιστωτικής υπουργικής απόφασης, εφόσον η δημοσίευση αυτή έχει γίνει μέχρι την λήξη της ημερομηνίας υποβολής αιτήσεων υποψηφιότητας κατά την οικεία προκήρυξη, και β) για την λήψη υπ' όψιν από το οικείο Συμβούλιο Επιλογής της μείωσης του χρόνου της βαθμολογικής προαγωγής των υπαλλήλων-υποψηφίων, στο βαθμό που συνάπτεται με τον εν λόγω τίτλο, απαιτείται προηγούμενη έκδοση των οικείων διοικητικών πράξεων.

II. Νομοθετικό πλαίσιο

6. Το νομοθετικό πλαίσιο εντός του οποίου είναι εξεταστέα τα ζητήματα στα οποία αφορούν τα τεθέντα ερωτήματα, διαμορφώνεται από τις ακόλουθες διατάξεις:

7. Διατάξεις για τον ενιαίο και αδιάσπαστο τίτλο σπουδών μεταπτυχιακού επιπέδου

7.1. Σύμφωνα με το άρθρο 46 παρ. 1 και 2 του ν. 4485/2017 «Οργάνωση και λειτουργία της ανώτατης εκπαίδευσης, ρυθμίσεις για την έρευνα και άλλες διατάξεις» (Α 114), όπως το πρώτο εδάφιο της παραγράφου 1 αυτού ισχύει μετά το άρθρο 42 παρ. 8 του ν. 4521/2018 (Α 38):

«Άρθρο 46

Ενιαίος και αδιάσπαστος τίτλος σπουδών μεταπτυχιακού επιπέδου και επαγγελματικά προσόντα αποφοίτων Τ.Ε.Ι.

1. Η επιτυχής ολοκλήρωση του πρώτου κύκλου σπουδών, που οργανώνεται σε Τμήματα Α.Ε.Ι. και διαρκεί κατ' ελάχιστον δέκα (10) ακαδημαϊκά εξάμηνα (υποχρεωτικά εξάμηνα για τη λήψη πτυχίου ή διπλώματος σύμφωνα με το πρόγραμμα σπουδών), οδηγεί στην απονομή ενιαίου και αδιάσπαστου τίτλου σπουδών μεταπτυχιακού επιπέδου (integrated master) στην ειδικότητα του Τμήματος, επιπέδου 7 του Εθνικού και Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων,³ αν στο πρόγραμμα σπουδών:

α) περιλαμβάνονται μαθήματα ώστε να διασφαλίζεται:

αα) η θεμελίωση στις βασικές επιστήμες και τέχνες,

ββ) η ανάπτυξη των μαθημάτων κορμού της ειδικότητας σε όλο το εύρος του σχετικού γνωστικού αντικειμένου,

γγ) η εμβάθυνση και η εμπέδωση σε υψηλό επίπεδο των γνώσεων στο εύρος του γνωστικού αντικειμένου της ειδικότητας,

β) προβλέπεται η εκπόνηση πτυχιακής ή διπλωματικής εργασίας διάρκειας ενός (1) ακαδημαϊκού εξαμήνου κατ' ελάχιστον.

2. Για την υπαγωγή στην παρούσα διάταξη, η Σύγκλητος του οικείου Α.Ε.Ι., ύστερα από εισήγηση της Συνέλευσης του Τμήματος, απευθύνει αίτημα στον Υπουργό Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, ο οποίος, ύστερα από γνώμη του Ε.Σ.Ε.Κ.Α.Α.Δ. και της Α.Δ.Ι.Π., και εφόσον πληρούνται τα κριτήρια της παραγράφου 1, εκδίδει σχετική διαπιστωτική απόφαση, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Οι γνώμες του προηγούμενου εδαφίου δίνονται εντός προθεσμίας εξήντα (60) ημερών από την περιέλευση του ερωτήματος από τον Υπουργό Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων. Μετά την έκδοση της ανωτέρω απόφασης, ο ενιαίος και αδιάσπαστος τίτλος σπουδών μεταπτυχιακού επιπέδου (integrated master) λογίζεται ότι έχει ληφθεί από την ημερομηνία απονομής του πτυχίου ή διπλώματος και καταλαμβάνει και τους αποφοιτήσαντες πριν από την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου. Ο ενιαίος και αδιάσπαστος τίτλος σπουδών μεταπτυχιακού επιπέδου δεν επιφέρει μισθολογικές μεταβολές.

3. (...)».

7.2. Σύμφωνα με το άρθρο 115 του νόμου 4485/2017:

«Άρθρο 115

Έναρξη ισχύος

³ Οι λέξεις «επιπέδου 7 του Εθνικού και Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων», προστέθηκαν στο πρώτο εδάφιο της παραγράφου 1 του άρθρου 46 του ν. 4485/2017 με το άρθρο 42 παρ. 8 του ν. 4521/2018 (Α'38)

Η ισχύς του παρόντος νόμου αρχίζει από τη δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, εκτός αν ορίζεται διαφορετικά σε επιμέρους διατάξεις του.»

7.3. Κατ' εφαρμογήν των διατάξεων του άρθρου 46 παρ. 1 και 2 του ν. 4485/2017, έχει εκδοθεί σημαντικός αριθμός υπουργικών αποφάσεων περί υπαγωγής διαφόρων Τμημάτων ΑΕΙ στις διατάξεις αυτές (εντοπίσθηκαν 34 αποφάσεις). Οι αποφάσεις αυτές φέρουν κατά κανόνα ομοιόμορφη διατύπωση, ενδεικτικώς δε αναφέρονται εδώ:

α) η με αριθμό 134312/Ζ1/08-08-2018 απόφαση Υπουργού Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων «Διαπιστωτική απόφαση για την υπαγωγή τμημάτων του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου στις διατάξεις της παρ. 1 του άρθρου 46 του ν.4485/2017» (Β' 3987/14-09-2018), σύμφωνα με την οποία: «Διαπιστώνεται (άρθρο μόνο) Ότι η επιτυχής ολοκλήρωση του πρώτου κύκλου σπουδών, που οργανώνεται στα τμήματα: α) Εφαρμοσμένων Μαθηματικών και Φυσικών Επιστημών, β) Πολιτικών Μηχανικών, γ) Μηχανολόγων Μηχανικών, δ) Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, ε) Χημικών Μηχανικών, στ) Αγρονόμων και Τοπογράφων Μηχανικών, ζ) Μηχανικών Μεταλλείων Μεταλλουργών, η) Ναυπηγών Μηχανολόγων Μηχανικών καθώς και θ) Ηλεκτρολόγων Μηχανικών και Μηχανικών Υπολογιστών, των αντίστοιχων Σχολών του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου, οδηγεί στην απονομή ενιαίου και αδιάσπαστου τίτλου σπουδών μεταπτυχιακού επιπέδου (integrated master) στην ειδικότητα εκάστου Τμήματος, επιπέδου 7 του Εθνικού και Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων. (...)» και

β) η απόφαση 141956/Ζ1/03-09-2018 «Υπαγωγή του Τμήματος Εικαστικών Τεχνών της Ανώτατης Σχολής Καλών Τεχνών στις διατάξεις της παρ. 1 του άρθρου 46 του ν. 4485/2017» (Β' 4268/27-09-2018) η οποία έχει ανάλογη διατύπωση.

8. Κρίσιμες διατάξεις σχετικά με την αναγνώριση ακαδημαϊκής ισοτιμίας τίτλων σπουδών της αλλοδαπής

8.1. Με δεδομένο ότι από το ιστορικό που προεκτέθηκε ανακύπτουν ζητήματα διαχρονικού δικαίου και στο πλαίσιο του πρώτου ερωτήματος, κρίσιμες είναι εν προκειμένω, αφενός, οι διατάξεις του νόμου 741/1977 (Α' 314) με τον οποίο είχε συσταθεί το ΔΙΚΑΤΣΑ, αλλά και διατάξεις με τις οποίες για ορισμένους τομείς σπουδών, όπως οι σπουδές Καλών Τεχνών στις οποίες

αφορούν στοιχεία του δίδομένου ιστορικού, η σχετική αρμοδιότητα είχε ανατεθεί για ορισμένο διάστημα σε άλλα όργανα. Αφετέρου, κρίσιμες είναι οι διατάξεις του νόμου 3328/2005 (Α' 80/01-04-2005) με τον οποίο καταργήθηκε το ΔΙΚΑΤΣΑ και συνεστήθη ο ΔΟΑΤΑΠ στον οποίο περιήλθαν όλες οι σχετικές αρμοδιότητες. Πρέπει να σημειωθεί ότι, σύμφωνα με το άρθρο 18 παρ. 7 του ν. 3369/2005 (Α' 171) και το άρθρο 20 παρ. 4 του ν. 3467/2006 (Α' 128), οι εκκρεμείς υποθέσεις αναγνώρισης τίτλων κατά την δημοσίευση του ν. 3328/2005 καθώς και υποθέσεις επί των οποίων κατά το ίδιο χρονικό σημείο είχαν εκδοθεί αποφάσεις από τα όργανα αναγνώρισης και στη συνέχεια ασκήθηκε η προβλεπόμενη στο άρθρο 13 του ν. 3328/2005 αίτηση επανεξέτασης, διέπονται από τις διατάξεις του ν. 741/1977⁴ ως προς τις προϋποθέσεις αναγνώρισης (βλ. και ΣτΕ 3451/2011, 406/2011, 567/2010, 1301/2008 κá). Κατά συνέπεια, κρίσιμες παρίστανται εν προκειμένω οι ακόλουθες διατάξεις:

8.2. Νόμος 741/1977 περί ΔΙΚΑΤΣΑ και συναφείς διατάξεις.

Σύμφωνα με το άρθρο 2 και το άρθρο 4 παρ. 8 του ν. 741/1977:

«Άρθρον 2.

Αρμοδιότης του Κέντρου είναι: α) η αναγνώρισις Ανωτάτων Σχολών της αλλοδαπής ως ομοταγών προς Ανωτάτας Σχολάς της ημεδαπής και των υπ' αυτών χορηγουμένων τίτλων ως ισοτίμων και αντιστοίχων προς τίτλους σπουδών απονεμομένους υπό Ανωτάτων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων (Α.Ε.Ι.) της ημεδαπής και β) η αναγνώρισις τίτλων σπουδών χορηγουμένων υπό ομοταγών Ανωτάτων Σχολών της αλλοδαπής, ως ισοτίμων προς τίτλους σπουδών Α.Ε.Ι. της ημεδαπής επί περιπτώσεων, κατά τας οποίας δεν υφίσταται εις την Ελλάδα αντίστοιχος ειδικότης.

Άρθρον 4.

1. (...) 8. Δια πράξεως του Προέδρου εκδιδομένης μετ' απόφασιν του Δ.Σ., κατόπιν γνώμης της οικείας Επιτροπής, δύναται να παραπέμπωνται προς συμπληρωματικήν εξέτασιν εις την οικείαν Ανωτάτην Σχολήν εκείνοι εκ των πτυχιούχων Α.Ε.Ι. της αλλοδαπής, των οποίων το πτυχίον, κατά την κρίσιν του Συμβουλίου ή της οικείας Επιτροπής δεν αντιπροσωπεύει το αυτό περιεχόμενον γνώσεων προς το χορηγούμενον υπό της εν Ελλάδι αντιστοίχου ή συγγενεστέρας

⁴ Σε συνδυασμό με τον ν. 1404/1983 «Δομή και λειτουργία των Τεχνολογικών Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων (Α 173), στην περίπτωση των τίτλων τεχνολογικής κατεύθυνσης.

Σχολής. Μετ' επιτυχή εξέταση των ενδιαφερομένων, χωρεί η αναγνώριση του τίτλου σπουδών αυτών, κατά τα οριζόμενα εν παραγράφω 11 του παρόντος άρθρου. (...)

8.3. Με το άρθρο 78 παρ.1 του ν. 1566/1985 (Α' 167), αντικαταστάθηκε η παραπάνω παράγραφος 8 του άρθρου 4 του ν. 741/1977 ενώ προστέθηκε σε αυτό και παράγραφος 11 η οποία αφορούσε σε αναγνώριση μεταπτυχιακών τίτλων της αλλοδαπής. Κατόπιν τούτων, το άρθρο 4 παρ. 8 και 11 του ν. 741/1977 διαμορφώθηκε ως εξής:

«Άρθρον 4

1.(...) 8. Με πράξη του προέδρου, που εκδίδεται ύστερα από σύμφωνη γνώμη του μέλους του Δ.Σ. που αντιπροσωπεύει την οικεία ή τη συγγενέστερη ειδικότητα και με εισήγηση ενός μέλους της οικείας τριμελούς επιτροπής, παραπέμπονται για συμπληρωματική εξέταση σε συγκεκριμένα μαθήματα στην οικεία ανώτατη σχολή ή τμήμα, εκείνοι, από τους πτυχιούχους Α.Ε.Ι. της αλλοδαπής, που το πτυχίο τους δεν αντιπροσωπεύει το ίδιο περιεχόμενο γνώσεων προς το πτυχίο που χορηγεί στην Ελλάδα η αντίστοιχη ή συγγενέστερη σχολή ή τμήμα. (...) Ύστερα από επιτυχή εξέταση των ενδιαφερομένων αναγνωρίζεται ο τίτλος σπουδών με πράξη του προέδρου του Δ.Σ. (...)

11. Η αναγνώριση μεταπτυχιακών τίτλων σπουδών ομοταγών ιδρυμάτων της αλλοδαπής γίνεται με πράξη του προέδρου του Δ.Σ. (...)

8.4. Με το άρθρο 5 παρ. 3 και 5 του ν. 3027/2002 (Α' 152/28-06-2002) ανατέθηκε σε όργανα των πανεπιστημίων η αρμοδιότητα για την αναγνώριση αλλοδαπών τίτλων σπουδών Καλών Τεχνών και Μουσικής και ορίσθηκε, ειδικότερα:

«Άρθρο 5

1. (...) 3. Η αναγνώριση της ισοτιμίας και της αντιστοιχίας των πτυχίων καλών τεχνών και μουσικής γίνεται από τα αντίστοιχα κατά περίπτωση Τμήματα των Ελληνικών Πανεπιστημίων.

4.(...) 5. Με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, ύστερα από γνώμη του Διοικητικού Συμβουλίου του ΔΙ.Κ.Α.Τ.Σ.Α., ρυθμίζεται κάθε άλλο θέμα που έχει σχέση με (...) τη διαδικασία εφαρμογής των προηγούμενων παραγράφων».

8.4.1. Με βάση τις παραπάνω εξουσιοδοτικές διατάξεις εκδόθηκε η με αριθμό Φ.6/48470/Β3/19.5.2003 απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων «Διαδικασία αναγνώρισης Πτυχίων Καλών Τεχνών της αλλοδαπής» (Β' 690/3.6.2003), με το άρθρο μόνο της οποίας ορίσθηκε, μεταξύ άλλων:

«Άρθρο μόνο

1. Για την αναγνώριση τίτλων σπουδών Καλών Τεχνών της αλλοδαπής αρμόδια όργανα κρίσης είναι α) το Διατμηματικό Συμβούλιο Αναγνώρισης Ισοτιμιών και β) η Διατμηματική Εισηγητική Επιτροπή.

2. (...)

8. Η πράξη αναγνώρισης ή μη τίτλων Καλών Τεχνών της αλλοδαπής γίνεται από τον Πρόεδρο του Διατμηματικού Συμβουλίου Αναγνώρισης Ισοτιμιών.

9. Ο πρόεδρος του Διατμηματικού Συμβουλίου Αναγνώρισης Ισοτιμιών με πράξη του μπορεί, επίσης, να χορηγεί ισοτιμία χωρίς αντιστοιχία τίτλων της αλλοδαπής, ύστερα από εισήγηση της Διατμηματικής Επιτροπής και απόφαση του Διατμηματικού Συμβουλίου Αναγνώρισης Ισοτιμιών.

10. Με πράξη του Προέδρου του Συμβουλίου, μετά από εισήγηση της Διατμηματικής Επιτροπής, είναι δυνατή η παραπομπή σε συμπληρωματικές εξετάσεις, για τις περιπτώσεις πτυχίων όπου το περιεχόμενο σπουδών παρουσιάζει απόκλιση από εκείνα των αντίστοιχων πτυχίων Καλών Τεχνών της ημεδαπής.»

9. Νόμος 3328/2005 περί ΔΟΑΤΑΠ (Α' 80/01-04-2005)

Σύμφωνα με τα άρθρα 2, 3, 4 και 11 του νόμου αυτού, όπως ισχύει:

«Άρθρο 2

Σκοπός

1. Σκοπός του Οργανισμού είναι:

α) Η αναγνώριση τίτλων σπουδών που απονέμονται από ομοταγή εκπαιδευτικά ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης, πανεπιστημιακής και τεχνολογικής κατεύθυνσης της αλλοδαπής (...)

Άρθρο 3

Ορισμοί

Κατά την έννοια του νόμου αυτού:

α) (...)

γ) «Πτυχίο» είναι ο τίτλος αναγνωρισμένου πανεπιστημιακού ή τεχνολογικού ιδρύματος ανώτατης εκπαίδευσης, ο οποίος χορηγείται μετά από επιτυχή ολοκλήρωση προπτυχιακού προγράμματος σπουδών.

δ) «Μεταπτυχιακό Δίπλωμα» είναι ο τίτλος που χορηγείται σε κατόχους πτυχίου μετά την επιτυχή ολοκλήρωση του μεταπτυχιακού προγράμματος σπουδών των αναγνωρισμένων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων.

ε) «Διδακτορικό Δίπλωμα» είναι ο τίτλος που χορηγείται από αναγνωρισμένα εκπαιδευτικά ιδρύματα σε κατόχους πτυχίου μετά επιτυχή εκπόνηση πρωτότυπης επιστημονικής διατριβής.

στ) «Αναγνώριση τίτλου σπουδών» είναι η βεβαίωση και η διαπίστωση από τον Οργανισμό της «ισοτιμίας» ή «ισοτιμίας και αντιστοιχίας» του τίτλου. Η αναγνώριση αφορά πτυχία, μεταπτυχιακά διπλώματα και διδακτορικά διπλώματα.

η) Ομοταγές θεωρείται το εκπαιδευτικό ίδρυμα ανώτατης εκπαίδευσης πανεπιστημιακής και τεχνολογικής κατεύθυνσης της αλλοδαπής που αναγνωρίζεται από τα αρμόδια όργανα της χώρας του, εφόσον συντρέχουν οι εξής προϋποθέσεις:

αα) (...)

εε) Η διάρκεια σπουδών είναι τουλάχιστον τριετής για το προπτυχιακό και ενός έτους για το μεταπτυχιακό πρόγραμμα (...)

Άρθρο 4

Προϋποθέσεις αναγνώρισης τίτλων

Οι τίτλοι σπουδών των αναγνωρισμένων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων της αλλοδαπής αναγνωρίζονται από τον Οργανισμό ως «ισότιμοι» ή ως «ισότιμοι και αντίστοιχοι».

1. Η «ισοτιμία» αναγνωρίζεται εφόσον:

α) Η διάρκεια των σπουδών, η διαδικασία διδασκαλίας και μάθησης και οι όροι αξιολόγησης, προαγωγής και αποφοίτησης των σπουδαστών πληρούν τις απαιτήσεις των πανεπιστημίων (...) της ημεδαπής. (...)

β) Όλο το πρόγραμμα σπουδών έχει διανυθεί σε ομοταγή Εκπαιδευτικά Ιδρύματα και τουλάχιστον το 1/2 του προγράμματος ή τα δύο έτη, σε περίπτωση που η διάρκεια των σπουδών είναι πενταετής, έχει πραγματοποιηθεί στο ίδρυμα που απονέμει τον τίτλο.⁵ (...)

2. Ειδικότερα για την αναγνώριση τίτλων σπουδών της αλλοδαπής που αποκτώνται μετά από τριετή φοίτηση, όταν για τα αντίστοιχα προγράμματα της ημεδαπής προβλέπεται τετραετής ή πενταετής φοίτηση, «ισοτιμία» ή «ισοτιμία και αντιστοιχία» του πτυχίου αναγνωρίζεται μόνον εφόσον ο κάτοχος του πτυχίου είναι και κάτοχος μεταπτυχιακού διπλώματος. Στην περίπτωση αυτή δεν αναγνωρίζεται «ισοτιμία» του μεταπτυχιακού διπλώματος. (...)

3. «Ισοτιμία και αντιστοιχία» αναγνωρίζεται εφόσον συντρέχουν οι προϋποθέσεις για την αναγνώριση της «ισοτιμίας» του τίτλου σπουδών και επιπλέον ο ενδιαφερόμενος έχει διδαχθεί και εξετασθεί επιτυχώς στα βασικά μαθήματα του ομοειδούς προγράμματος σπουδών της ημεδαπής. Ο Οργανισμός μπορεί να απαιτήσει επιπλέον επιτυχή εξέταση σε συμπληρωματικό αριθμό μαθημάτων σε ανώτατα

⁵ Όπως η περίπτωση β) της παραγράφου 1 του άρθρου 4 ισχύει μετά την αντικατάσταση με το άρθρο 39 παρ. 17 του ν. 4186/2013 (Α 193/17-09-2013), του πρώτου εδαφίου αυτής. Πριν την ως άνω αντικατάστασή του το πρώτο εδάφιο όριζε: «β) Όλο το πρόγραμμα σπουδών έχει διανυθεί σε ομοταγή εκπαιδευτικά ιδρύματα και τουλάχιστον το 1/2 του προγράμματος έχει πραγματοποιηθεί στο ίδρυμα που απονέμει τον τίτλο. (...)».

εκπαιδευτικά ιδρύματα της ημεδαπής. Τα συμπληρωματικά μαθήματα δεν μπορούν να υπερβαίνουν τα έξι. Ο αριθμός αυτός μπορεί να αυξηθεί έως δέκα, όταν πρόκειται για την αναγνώριση τίτλων της αλλοδαπής αντίστοιχων με τίτλους, που αποκτώνται στην ημεδαπή μετά από σπουδές τουλάχιστον πενταετούς διάρκειας. Αν η διαφορά του προγράμματος σπουδών της ημεδαπής από το πρόγραμμα της αλλοδαπής είναι τόσο σημαντική ώστε να μη μπορεί να χορηγηθεί «ισοτιμία και αντιστοιχία» του τίτλου ούτε με τη συμπληρωματική εξέταση σε έξι ή, αναλόγως, δέκα μαθήματα, τότε αναγνωρίζεται «ισοτιμία» εφόσον συντρέχουν οι προϋποθέσεις του άρθρου 4 παρ. 1.

(...)

6. Η «ισοτιμία και αντιστοιχία» του τίτλου για την οποία απαιτούνται συμπληρωματικά μαθήματα αναγνωρίζεται μετά την υποβολή στοιχείων που αποδεικνύουν επιτυχή εξέταση στα εν λόγω μαθήματα.

7. Οι μεταπτυχιακοί και διδακτορικοί τίτλοι αναγνωρίζονται μόνο ως ισότιμοι.

8.(...)

Άρθρο 11

Διαδικασία για αναγνώριση τίτλων σπουδών

1. Οι ενδιαφερόμενοι υποβάλλουν αίτηση για αναγνώριση τίτλου σπουδών είτε μόνο για «ισοτιμία» είτε για «ισοτιμία και αντιστοιχία». (...)

3. Ο τύπος των χορηγούμενων πιστοποιητικών καθορίζεται από το Δ.Σ. Το πιστοποιητικό αναγνώρισης αναγράφει σαφώς και σε εμφανή θέση το χαρακτηρισμό του τίτλου ως «ισοτίμου» ή «ισοτίμου και αντιστοίχου» και το είδος του τίτλου. (...)»⁶

III. Ερμηνεία και εφαρμογή διατάξεων: Από τις προαναφερόμενες διατάξεις, ερμηνευόμενες αυτοτελώς, αλλά και σε συνδυασμό μεταξύ τους, ενόψει και όλου του νομικού πλαισίου εντός του οποίου εντάσσονται, του σκοπού που εξυπηρετούν και την υπαγωγή σ' αυτές των πραγματικών περιστατικών που τέθηκαν υπόψη του Τμήματος από την ερωτώσα υπηρεσία, συνάγονται τα ακόλουθα:

⁶ Στο άρθρο 12 του ν. 3328/2005, όπως ισχύει, προβλέπεται ειδική διαδικασία για την αναγνώριση πτυχίων Ιατρικής και Οδοντιατρικής εκτός των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, κατόπιν εξετάσεων. Στο έγγραφο των ερωτημάτων παρατίθενται οι διατάξεις αυτές, χωρίς να συναρτώνται με οποιοδήποτε πραγματικό και χωρίς να διατυπώνεται οποιοσδήποτε νομικός προβληματισμός σε σχέση με την ερμηνεία τους, όπως απαιτείται από το άρθρο 6 παρ. 6 του ν. 3086/2002 περί Οργανισμού του ΝΣΚ για την παραδεκτή υποβολή ερωτήματος προς το ΝΣΚ. Κατά συνέπεια, οι διατάξεις αυτές και οι αναφερόμενοι στο άρθρο 12 του ν. 3328/2005 τίτλοι σπουδών δεν αποτελούν αντικείμενο της παρούσας. Εξάλλου, δεν προβάλλεται από την ερωτώσα υπηρεσία ούτε προκύπτει ότι οι τίτλοι αυτοί καταλαμβάνονται από τις διατάξεις του άρθρου 46 παρ. 1 και 2 του ν. 4485/2017.

A. Επί των διατάξεων του άρθρου 46 παρ. 1 και 2 του ν. 4485/2017

10. Σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση του άρθρου 46 του ν. 4485/2017 «Στις παραγράφους 1 και 2 ορίζονται οι όροι και οι προϋποθέσεις για την αναγνώριση πτυχίων ΑΕΙ πενταετούς τουλάχιστον φοίτησης ως ενιαίων και αδιάσπαστων τίτλων σπουδών μεταπτυχιακού επιπέδου. Πρόκειται για αναγνώριση επιπλέον ακαδημαϊκών προσόντων στους αποφοίτους των Τμημάτων ή Σχολών των ΑΕΙ που πληρούν τις προϋποθέσεις». Στην παράγραφο 1 του εν λόγω άρθρου, όπως το πρώτο εδάφιο της ισχύει μετά το άρθρο 42 παρ. 8 του ν. 4521/2018, προβλέπεται ότι η επιτυχής ολοκλήρωση του πρώτου κύκλου σπουδών, που οργανώνεται σε Τμήματα ΑΕΙ και διαρκεί κατ' ελάχιστον δέκα (10) ακαδημαϊκά εξάμηνα τα οποία είναι υποχρεωτικά για τη λήψη πτυχίου ή διπλώματος σύμφωνα με το πρόγραμμα σπουδών, οδηγεί στην απονομή ενιαίου και αδιάσπαστου τίτλου σπουδών μεταπτυχιακού επιπέδου (integrated master) στην ειδικότητα του Τμήματος, επιπέδου 7 του Εθνικού και Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων. Στην ίδια διάταξη καθορίζονται οι πρόσθετες προϋποθέσεις, πέραν της υποχρεωτικής διάρκειας των σπουδών, οι οποίες απαιτείται να πληρούνται από το πρόγραμμα σπουδών προκειμένου ο απονεμόμενος τίτλος να εμπίπτει στις ρυθμίσεις αυτές. Οι προϋποθέσεις αυτές συνίστανται, αφενός, στην ύπαρξη στο πρόγραμμα μαθημάτων ώστε να διασφαλίζεται η θεμελίωση στις βασικές επιστήμες και τέχνες, η ανάπτυξη των μαθημάτων κορμού της ειδικότητας σε όλο το εύρος του σχετικού γνωστικού αντικείμενου και η εμβάθυνση και εμπέδωση σε υψηλό επίπεδο των γνώσεων στο εύρος του γνωστικού αντικείμενου της ειδικότητας και, αφετέρου, στην υποχρεωτική εκπόνηση πτυχιακής ή διπλωματικής εργασίας διάρκειας ενός (1) ακαδημαϊκού εξαμήνου κατ' ελάχιστον. Κατά την παράγραφο 2 του ίδιου άρθρου, απαιτείται να διαπιστωθεί ότι πληρούνται οι παραπάνω προϋποθέσεις από το πρόγραμμα σπουδών και καθορίζεται συγκεκριμένη διαδικασία προς τον σκοπό αυτό. Η εκκίνηση της διαδικασίας προϋποθέτει υποβολή αιτήματος από την Σύγκλητο του οικείου ΑΕΙ, μετά από σχετική εισήγηση της Συνέλευσης του Τμήματος που οργανώνει τον πρώτο κύκλο σπουδών ο οποίος θα αποτελέσει αντικείμενο εξέτασης. Στο πλαίσιο της διαδικασίας αυτής προβλέπεται η διενέργεια αξιολογικών κρίσεων οι οποίες αντιστοιχούν στις επιμέρους απαιτήσεις της παραγράφου 1. Εφόσον διαπιστωθεί η

πλήρωση των απαιτήσεων αυτών, ο τίτλος στην απονομή του οποίου οδηγεί το πρόγραμμα σπουδών υπάγεται στον τύπο του ενιαίου και αδιάσπαστου τίτλου σπουδών μεταπτυχιακού επιπέδου. Η πλήρωση των παραπάνω προϋποθέσεων διαπιστώνεται με απόφαση του (ήδη) Υπουργού Παιδείας και Θρησκευμάτων και προς τον σκοπό αυτόν ζητείται η γνώμη της ΑΔΙΠ και του ΕΣΕΚΑΑΔ. Η έκδοση και δημοσίευση της εν λόγω διαπιστωτικής απόφασης αποτελεί προϋπόθεση για την εφαρμογή των διατάξεων της παραγράφου 1 του άρθρου 46 του ν. 4485/2017 και, κατά συνέπεια, προϋπόθεση για να ενεργοποιηθεί η αναδρομική, κατά την παράγραφο 2 του ίδιου άρθρου, ισχύς των εν λόγω διατάξεων, δηλαδή να καταλάβει η ρύθμιση και τους προ της ισχύος του ν. 4485/2017 αποφοιτήσαντες από το Τμήμα ΑΕΙ, τους οποίους αφορά η διαπιστωτική πράξη, και να θεωρηθεί ότι αυτοί διαθέτουν το προσόν της κατοχής τίτλου integrated master από το χρονικό σημείο της λήψης του. Ειδικότερα, η έκδοση και δημοσίευση της απόφασης αυτής, στο βαθμό που καταλαμβάνει και τους προ της δημοσίευσής της αποφοίτους, ενεργοποιεί τις διατάξεις του ως άνω γενικού αλλά όχι απρόσωπου κανόνα δικαίου (βλ. ο.π. ΝΣΚ 174/2018).

11. Τα ζητήματα τα οποία ανακύπτουν στο πλαίσιο του δευτέρου ερωτήματος το οποίο αφορά την υπαγωγή τίτλων σπουδών της ημεδαπής στις εν λόγω διατάξεις, αποτελούν πρόκριμα για τα ζητήματα τα οποία τίθενται με το πρώτο ερώτημα, καθώς τα τελευταία αφορούν σε τίτλους σπουδών της αλλοδαπής οι οποίοι έχουν αναγνωρισθεί ως ισότιμοι ή ισότιμοι και αντίστοιχοι προς τίτλους της ημεδαπής οι οποίοι έχει διαπιστωθεί ή θα διαπιστωθεί ότι υπάγονται στον τύπο του ενιαίου και αδιάσπαστου τίτλου σπουδών μεταπτυχιακού επιπέδου. Κατά συνέπεια, πρέπει να προηγηθεί η εξέταση του δευτέρου ερωτήματος.

12. Σε σχέση με το ερώτημα αυτό πρέπει να παρατηρηθεί, κατ' αρχάς, ότι η παράγραφος 1 του ως άνω άρθρου 46, όπως ίσχυε και όπως ισχύει μετά το άρθρο 42 παρ. 8 του ν. 4521/2018, στην οποία καθορίζονται τα ποσοτικά και ποιοτικά χαρακτηριστικά που απαιτείται να πληροί το εξεταζόμενο πρόγραμμα σπουδών, είναι διατυπωμένη σε ενικό αριθμό και σε ενεστώτα γραμματικό χρόνο («επιτυχής ολοκλήρωση του πρώτου κύκλου σπουδών, που οργανώνεται», «διαρκεί», «οδηγεί στην απονομή», «περιλαμβάνονται μαθήματα ώστε να διασφαλίζεται», «προβλέπεται η εκπόνηση»). Δεν διαλαμβάνεται, δηλαδή, σε αυτήν αναφορά σε περισσότερα του ενός

προγράμματα σπουδών και δη σε προγράμματα παρεχόμενα πριν την έναρξη ισχύος του ν. 4485/2017 (04-08-2017). Και τούτο παρά την πρόβλεψη της παραγράφου 2 για αναδρομικό αποτέλεσμα, για τους αποφοιτήσαντες πριν την έναρξη ισχύος του νόμου 4485/2017 (04-08-2017), της διαπίστωσης περί πλήρωσης από το εξετασθέν πρόγραμμα σπουδών των προϋποθέσεων οι οποίες καθορίζονται στην παράγραφο 1. Περαιτέρω, στην παράγραφο 2, το προβλεπόμενο αναδρομικό αποτέλεσμα δεν προσδιορίζεται με οποιοδήποτε άλλο τρόπο παρά μόνον στη βάση της διαπίστωσης ότι το αναφερόμενο στην παράγραφο 1 πρόγραμμα σπουδών πληροί τις απαιτούμενες προϋποθέσεις.

13. Κατά την άποψη της πλειοψηφίας που απαρτίστηκε από τον Προεδρεύοντα του Τμήματος Σ. Παπαγιαννόπουλο Αντιπρόεδρο ΝΣΚ και τους Νομικούς Συμβούλους Ε. Μπερνικόλα, Χ. Μηκίδη, Β. Παπαθεοδώρου, και Αικ. Γαλάνη (ψηφοί 5) με την οποία συντάχθηκε η εισηγήτρια Πάρεδρος (γνώμη χωρίς ψήφο), από τον συνδυασμό των εν λόγω διατάξεων συνάγεται σαφώς ότι η υπαγωγή τίτλων στον τύπο του ενιαίου και αδιάσπαστου τίτλου σπουδών μεταπτυχιακού επιπέδου, είναι ευθέως συναρτημένη με την διαπίστωση ότι το πρόγραμμα σπουδών το οποίο εξετάσθηκε στο πλαίσιο της διαδικασίας η οποία καθορίζεται στην παράγραφο 2 του εν λόγω άρθρου, πληροί τις προϋποθέσεις οι οποίες καθορίζονται στην παράγραφο 1 αυτού. Κατά συνέπεια και η υπουργική απόφαση περί διαπίστωσης της υπαγωγής του οικείου Τμήματος στις εν λόγω διατάξεις, είναι συναρτημένη με το πρόγραμμα σπουδών του Τμήματος, το οποίο υποβλήθηκε προς εξέταση από τα αρμόδια όργανα του οικείου ΑΕΙ και το οποίο αποτέλεσε αντικείμενο εξέτασης κατά την παραπάνω διαδικασία. Εξάλλου, σύμφωνα με τα αναφερόμενα στο ιστορικό, από την ερωτώσα υπηρεσία δίδεται: α) ότι το πρόγραμμα σπουδών το οποίο υποβάλλεται από τα ΑΕΙ και εξετάζεται με βάση τις παραπάνω διατάξεις είναι εκείνο το οποίο παρέχεται κατά την υποβολή του αιτήματος υπαγωγής στις διατάξεις αυτές, και β) ότι οι αναδιαρθρώσεις των προγραμμάτων σπουδών συνεπάγονται διαφοροποίησή τους. Δοθέντος ότι δεν έχουν παρασχεθεί ειδικότερες διευκρινίσεις σε σχέση με τα ζητήματα αυτά, παρότι ζητήθηκαν, συνάγεται ότι στα στοιχεία του προγράμματος σπουδών τα οποία εξετάζονται στο πλαίσιο της διαδικασίας έκδοσης διαπιστωτικών υπουργικών αποφάσεων, περιλαμβάνεται, η εξέταση

του προγράμματος σπουδών με την κατανομή των ECTS⁷ και των μαθησιακών αποτελεσμάτων, καθώς και των περιγραμμάτων όλων των μαθημάτων σε συνδυασμό με τις καταστάσεις όλων των κατηγοριών του διδακτικού προσωπικού ανά μάθημα και γνωστικό αντικείμενο, κ.α.. Κατ' ακολουθίαν των ανωτέρω παραδοχών και με δεδομένο ότι η υπαγωγή τίτλων σπουδών στις διατάξεις των παραγράφων 1 και 2 του άρθρου 46 του ν. 4485/2017, αποτελεί απόρροια της διαπίστωσης ότι το πρόγραμμα σπουδών το οποίο εξετάσθηκε στο πλαίσιο της διαδικασίας που καθορίζεται στην παράγραφο 2 του εν λόγω άρθρου προς τον σκοπό έκδοσης σχετικής διαπιστωτικής υπουργικής απόφασης, το σκέλος του δευτέρου ερωτήματος το οποίο αναφέρεται σε προγράμματα σπουδών ίδια με το εξετασθέν, ερείδεται στην εσφαλμένη προϋπόθεση ότι θα ήταν δυνατή διαπίστωση περί πλήρωσης των προϋποθέσεων οι οποίες τάσσονται στην παραπάνω παράγραφο 1, από πρόγραμμα ή προγράμματα σπουδών άλλα από εκείνο το οποίο εξετάσθηκε και με βάση το οποίο εκδόθηκε η παραπάνω απόφαση, και από άλλα όργανα και στο πλαίσιο διαφορετικών διαδικασιών. Παραλλήλως, η αναφορά σε προγράμματα τα οποία παρακολούθησαν αποφοιτήσαντες πριν την ισχύ του ν. 4485/2017 και ήταν ίδια με το ως άνω πρόγραμμα, δεν θα μπορούσε παρά να έχει την έννοια ότι υπήρξε αναμόρφωση ή αναμορφώσεις οι οποίες στην πράξη δεν επέφεραν διαφοροποιήσεις στο πρόγραμμα σπουδών για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα. Επομένως, συνάγεται ότι το χρονικό σημείο στο οποίο ανατρέχει η παροχή του προγράμματος με βάση το οποίο εκδόθηκε η προβλεπόμενη στην παράγραφο 2 του άρθρου 46 του ν. 4485/2017 διαπιστωτική υπουργική απόφαση και το συνακόλουθο αναδρομικό αποτέλεσμα για αποφοιτήσαντες πριν την ισχύ του νόμου αυτού (04-08-2017), συνδέεται με το νομικό πλαίσιο το οποίο εκάστοτε διέπει την

⁷ Βλ. Κεφάλαιο Β' του ν. 3374/2005 «Διασφάλιση της ποιότητας στην ανώτατη εκπαίδευση - Σύστημα μεταφοράς και συσσώρευσης πιστωτικών μονάδων - Παράρτημα διπλώματος» (Α' 189), και ειδικότερα τα άρθρα 14 και 16 αυτού και την εκδοθείσα κατ' εξουσιοδότηση αυτών απόφαση Υπουργού Παιδείας και Θρησκευμάτων με αριθμό Φ5/89656/Β3 /2007 «Εφαρμογή του Συστήματος Μεταφοράς και Συσσώρευσης Πιστωτικών Μονάδων» (Β' 1466/13-8-2007). Οι διατάξεις αυτές αφορούν στην εφαρμογή του European Credit Transfer and Accumulation System (ECTS) του Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης (Διακήρυξη της Μπολόνια και σχετική Ομάδα Παρακολούθησης Έργου).

διάρθρωση των προγραμμάτων, με τις σχετικές προβλέψεις των κανονισμών των οικείων ΑΕΙ, με το εάν και ποιες αναμορφώσεις επέφεραν διαφοροποίηση των προγραμμάτων, όπως και με το ίδιο το περιεχόμενο των προγραμμάτων όπως αυτά διαμορφώνονται και δημοσιοποιούνται από τα ΑΕΙ⁸ και, τελικώς, ανάγεται σε ζήτημα κατ' εξοχήν πραγματικής εκτίμησης και όχι νομικής. Ενόψει τούτων, εφόσον με το εξεταζόμενο ερώτημα τίθεται ζήτημα προσδιορισμού της έκτασης του αναδρομικού αποτελέσματος το οποίο συνεπάγεται η έκδοση τέτοιας διαπιστωτικής απόφασης για αποφοιτήσαντες πριν την έναρξη ισχύος του νόμου 4485/2017, με αναφορά τόσο σε ταύτιση όσο και σε διαφοροποίηση προγραμμάτων σπουδών, στο πλαίσιο της παρούσας γνωμοδότησης θα μπορούσε μόνον να σημειωθεί ότι εάν ανέκυπτε, κατά περίπτωση, αμφιβολία για το χρονικό σημείο στο οποίο θα ανέτρεχε το εν λόγω αποτέλεσμα, το χρονικό αυτό σημείο θα έπρεπε να προσδιορίζεται στην οικεία διαπιστωτική υπουργική απόφαση, με βάση και τα σχετικά στοιχεία του αιτήματος του οικείου ΑΕΙ προς εξέταση του υποβληθέντος προγράμματος. Ειδικότερα δε, πρέπει να σημειωθεί ότι ενόψει:

α) της έλλειψης ρητής πρόβλεψης στις διατάξεις του άρθρου 46 παρ. 1 και 2 του ν. 4485/2017, όπως ισχύουν, για εξέταση προγραμμάτων σπουδών τα οποία παρέχονταν μόνον σε χρόνο προγενέστερο της έναρξης ισχύος του νόμου αυτού και β) του ότι στο διδόμενο ιστορικό περιλαμβάνονται αναφορές σε ύπαρξη προγραμμάτων στο πλαίσιο των οποίων, ενδεχομένως, δεν απαιτείτο η εκπόνηση διπλωματικής εργασίας, δηλαδή προϋπόθεσης αναγκαίας προκειμένου ένα πρόγραμμα να κριθεί ότι οδηγεί σε απονομή τίτλου του ανωτέρω τύπου, δεν θα ήταν δυνατόν να συναχθεί, στο πλαίσιο εξέτασης του προκειμένου ερωτήματος, συνδρομή των όρων υπό τους οποίους τελεί η αναλογική εφαρμογή διατάξεων. Ειδικότερα, δεν θα ήταν δυνατόν να συναχθεί κενό νόμου ή περίπτωση αδιαμφισβήτητης και ουσιώδους ομοιότητας καταστάσεων, ώστε να δύναται να τεθεί ζήτημα αναλογικής εφαρμογής των διατάξεων της παραγράφου 2 του άρθρου 46 του ν. 4485/2017 προς εξέταση προγραμμάτων σπουδών παρεχόμενων πριν την έναρξη ισχύος του εν λόγω νόμου και διαφορετικών από εκείνο για το οποίο εκδόθηκε η προβλεπόμενη στην ίδια παράγραφο διαπιστωτική υπουργική

⁸ Βλ., ενδεικτικώς, άρθρα 32 επ. του ν. 4009/2011 (Α' 195/06-09-2011).

απόφαση, αλλά για λόγους ασφάλειας δικαίου θα απαιτείτο εισαγωγή ρητής σχετικής νομοθετικής ρύθμισης.

14. Κατά τη γνώμη της μειοψηφίας που απαρτίστηκε από τους Νομικούς Συμβούλους Νίκη Μαριόλη, Κυριακή Παρασκευοπούλου και Ευάγγελο Μαρίνη (ψηφοί 3), το χρονικό σημείο στο οποίο ανατρέχει το αναδρομικό αποτέλεσμα πρέπει σε κάθε περίπτωση να καθορίζεται στην οικεία διαπιστωτική υπουργική απόφαση, ο δε ενιαίος και αδιάσπαστος τίτλος σπουδών μεταπτυχιακού επιπέδου (intergrated master) καταλαμβάνει και τους αποφοιτήσαντες πριν την έναρξη ισχύος του ν.4485/2017, που παρακολούθησαν διαφορετικά προγράμματα σπουδών με τα προγράμματα σπουδών των Τμημάτων τους που εξετάστηκαν σχετικά και τους αναγνωρίστηκε ο ενιαίος και αδιάσπαστος τίτλος σπουδών μεταπτυχιακού επιπέδου, εφόσον στη σχετική απόφαση του Υπουργού Παιδείας και Θρησκευμάτων που εκδίδεται μετά τη τήρηση της διαδικασίας της παρ. 2 του άρθρου 46 του ν.4485/2017, παρατίθεται ειδική αιτιολογία, σύμφωνα με την οποία το διαφορετικό πρόγραμμα σπουδών, από συγκεκριμένο χρονικό σημείο προσομοιάζει στα ουσιώδη σημεία του με το πρόγραμμα σπουδών του σχετικού Τμήματος που εξετάστηκε και αναγνωρίστηκε ο ενιαίος και αδιάσπαστος τίτλος σπουδών μεταπτυχιακού επιπέδου και ότι πληρούνται μία προς μία οι προϋποθέσεις της παραγράφου 1 του άρθρου 46 του ν. 4485/2017.

B. Επί των ζητημάτων που αφορούν σε τίτλους σπουδών της αλλοδαπής.

15. Οι διατάξεις του άρθρου 46 παρ. 1 και 2 του ν. 4485/2017, όπως ισχύουν, αφορούν τίτλους σπουδών του ημεδαπού εκπαιδευτικού συστήματος και η υπαγωγή των τίτλων αυτών στην κατηγορία των τίτλων integrated master λαμβάνει χώρα στην Ελλάδα με την διαδικασία, τα όργανα και τις ειδικές προϋποθέσεις που καθορίζονται ως άνω. Υπό τα δεδομένα αυτά, το ζήτημα της αναλογικής εφαρμογής των παραπάνω διατάξεων για τίτλους σπουδών της αλλοδαπής οι οποίοι έχουν αναγνωρισθεί, σε δεδομένα χρονικά σημεία, ως ισότιμοι ή ως ισότιμοι και αντίστοιχοι προς τίτλους ΑΕΙ της ημεδαπής για τους οποίους έχει εκδοθεί ή θα εκδοθεί η διαπιστωτική υπουργική απόφαση που προβλέπεται στην παράγραφο 2 του εν λόγω άρθρου 46, εντοπίζεται στη δυνατότητα ή μη για κατ' αναλογίαν επέκταση στους παραπάνω τίτλους της

αλλοδαπής, των αποτελεσμάτων τα οποία επέρχονται για τίτλους της ημεδαπής μετά την έκδοση της ως άνω απόφασης. Υπό διαφορετική εκδοχή, η υποβολή του ερωτήματος αυτού θα προσέκρουε στο ότι θα έπρεπε να προσδιορίζεται ποια όργανα και στο πλαίσιο ποιας διαδικασίας θα προέβαιναν σε αναλογική εφαρμογή των διατάξεων αυτών. Επί του ζητήματος αυτού, κρίσιμα είναι τα ακόλουθα:

α) Γενικά επί της ακαδημαϊκής αναγνώρισης τίτλων σπουδών της αλλοδαπής. Για το θέμα αυτό υφίσταται πλούσια νομολογία ως εξής:

16. Σύμφωνα με τη νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας, η οποία απηχεί την σχετική νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η αναγνώριση ακαδημαϊκής ισοτιμίας τίτλων σπουδών της αλλοδαπής διέπεται από την εθνική νομοθεσία. Τούτο διότι ανάγεται στην εσωτερική οργάνωση του εκπαιδευτικού συστήματος των σπουδών ανώτατης εκπαίδευσης κάθε κράτους μέλους, για την οποία αυτό έχει αποκλειστική αρμοδιότητα σύμφωνα με το άρθρο 165 παρ. 1 της Συνθήκης Λειτουργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης μετά τη Συνθήκη της Λισαβόνας, η οποία κυρώθηκε με το ν. 3671/2008 (Α'129). Για τον λόγο αυτό, άλλωστε, δεν έχουν εφαρμογή επί της ακαδημαϊκής ισοτιμίας οι σχετικές με την αναγνώριση επαγγελματικών προσόντων Οδηγίες της ΕΕ [βλ. ΣΤΕ 3492/2015, 2615-2618/2015, 1698/2013, 3900/2012, 3735/2011, 3451/2011, 2771/2011 (Ολομ.) 567/2010 (επταμ), 570-574/2010, 2318/2006, 1841/2006, 907/2005, 376/2001, 1440/2000, 3457/1998 (Ολομ.), 2274/1990 (Ολομ.), και, αντί άλλων, απόφαση ΔΕΚ της 23ης Οκτωβρίου 2008, Επιτροπή κατά Ελληνικής Δημοκρατίας, υπόθεση C-274/05, ιδίως, σκέψεις 36 και 37).

17. Όπως παγίως γίνεται δεκτό, η ελληνική νομοθεσία περί αναγνώρισης ακαδημαϊκής ισοτιμίας διαμορφώνεται από το άρθρο 16 παρ. 5 και 8 του Συντάγματος και την συνάδουσα με αυτό νομοθεσία [ο.π. ΣΤΕ 1680/1999, 1698/2013, 570/2010, 3457/1998 (Ολομ.), 2274/1990 (Ολομ.)].

18. Ο εκάστοτε αρμόδιος ελληνικός Οργανισμός αναγνώρισης ακαδημαϊκής ισοτιμίας αποφαινεται με την έκδοση διοικητικών πράξεων ατομικού, αποκλειστικώς, χαρακτήρα (ΣΤΕ 1755/2017, 3152/2014, 2142/2011, 2882-2883/2009, 3226/2008, 663/2005, 2830/2000). Στο πλαίσιο της σχετικής διαδικασίας οφείλει, σε πρώτο στάδιο, να διαπιστώσει το ομοταγές του ιδρύματος της αλλοδαπής στο οποίο πραγματοποιήθηκαν οι σπουδές.

Εφόσον προβεί στην διαπίστωση αυτή, προχωρεί σε εξέταση, κατά περίπτωση, της ισοτιμίας ή ισοτιμίας και αντιστοιχίας του τίτλου προς τους απονεμόμενους από τα ημεδαπά ΑΕΙ. Η απόφαση την οποία εκδίδει πρέπει, λόγω της φύσης της, να είναι αιτιολογημένη είτε με αυτήν γίνεται δεκτή η αίτηση αναγνώρισης είτε απορρίπτεται, ώστε να είναι εφικτός ο έλεγχος της νομιμότητας της και στις δυο περιπτώσεις [ΣτΕ 1698/2013, 3900/2012, 3735/2011, 3451/2011, 567/2010 7μ., 3457/1998 (Ολομ.), 624/1994, 2274/1990 (Ολομ.)].

β) Αναγνώριση με βάση τις διατάξεις του ν. 741/1977 περί ΔΙΚΑΤΣΑ

19. Με το άρθρο 2 του ν. 741/1977 είχε ανατεθεί στο ΔΙΚΑΤΣΑ, αρμοδιότητα, αφενός, για την αναγνώριση τίτλων οι οποίοι είχαν απονεμηθεί από Ανώτατες Σχολές της αλλοδαπής ομοταγείς προς τα ημεδαπά ΑΕΙ, ως ισοτίμων και αντιστοίχων προς τίτλους σπουδών απονεμομένους από τα ημεδαπά ΑΕΙ [περιπτ. α)] και, αφετέρου, για την αναγνώριση τίτλων σπουδών τέτοιων αλλοδαπών σχολών ως ισοτίμων προς τίτλους σπουδών ΑΕΙ της ημεδαπής στις περιπτώσεις που δεν υφίστατο στην χώρα μας αντίστοιχη ειδικότητα [περιπτ. β)]. Όπως σαφώς συνάγεται από το προεκτεθέν περιεχόμενο των άρθρων 2 και 4 παρ. 8 και 11 του ν. 741/1977 και του άρθρου 5 παρ. 3 και 5 του ν. 3027/2002, στις διατάξεις αυτές δεν καθορίζονταν συγκεκριμένα κριτήρια για την αναγνώριση. Τέτοια κριτήρια διαμορφώθηκαν, κατά βάση, νομολογιακώς.

20. Σύμφωνα με τις βασικές αρχές της σχετικής νομολογίας, εφόσον πληρούται η προϋπόθεση του ομοταγούς του αλλοδαπού ιδρύματος, ο αρμόδιος Οργανισμός οφείλει εξετάζοντας το ισότιμο του συγκεκριμένου τίτλου να κρίνει εάν ο τίτλος αυτός, ανεξαρτήτως της ειδικότερης ονομασίας του, αποκτήθηκε μετά από επιτυχή φοίτηση ή επιστημονική έρευνα και δοκιμασία και γενικά κατά διαδικασία και προϋποθέσεις (διάρκεια φοίτησης, είδος και έκταση σπουδών, σημασία και τρόπος εξετάσεων ή άλλης δοκιμασίας, έρευνα κλπ) ανάλογες ή ίδιες με αυτές που ισχύουν στην Ελλάδα και οι οποίες αποδεικνύουν ότι αυτός είναι της ίδιας επιστημονικής αξίας και του αυτού επιπέδου με τους τίτλους σπουδών των ελληνικών ΑΕΙ. Εάν ο τίτλος κρίνεται ως ισότιμος και εφόσον χορηγείται στην Ελλάδα τίτλος αντιστοιχικής ειδικότητας, εξετάζεται, σε τρίτο στάδιο, η αντιστοιχία του τίτλου, δηλαδή εάν αυτός αντιπροσωπεύει το ίδιο κατά βάση περιεχόμενο γνώσεων

με συγκεκριμένο αντίστοιχο πτυχίο χορηγούμενο από ελληνικό ΑΕΙ, ως προς το οποίο γίνεται η σύγκριση. Εάν η κρίση ως προς την ισοτιμία και αντιστοιχία είναι αρνητική, αναγνώριση είναι δυνατή μόνον μετά από επιτυχή συμπληρωματική εξέταση στα μη διδαχθέντα στην αλλοδαπή μαθήματα του αυτού κύκλου σπουδών, η επιτυχής παρακολούθηση των οποίων στην Ελλάδα είναι αναγκαία, λόγω της σοβαρότητάς τους, για την χορήγηση του αντιστοίχου πτυχίου [ΣτΕ 1698/2013, 4319/2012, 207/2012, 3541/2011, 1412/2011, 567/2010 7μ., 570/2010, 3208/2009, 2479/2006, 494/2006, 49/2005, 1462/2003, 1348/2002, 3457/1998 (Ολομ.), 1890/1992, 2274/1990 (Ολομ.)]. Στο παραπάνω νομολογιακό πλαίσιο διαμορφώθηκαν ειδικότερα κριτήρια σε σχέση με τη νομιμότητα της αιτιολογίας απορριπτικών πράξεων οι οποίες εκδόθηκαν ή εκδίδονται με βάση τον ν. 741/1977. Στα κριτήρια αυτά περιλαμβάνεται, κατ' αρχάς, το ότι μόνη η επίκληση βραχύτερης διάρκειας σπουδών σε σχέση με την ισχύουσα στα ελληνικά ΑΕΙ, δεν συνιστά επαρκή αιτιολογία για την μη αναγνώριση αλλοδαπού τίτλου σπουδών. Ως ειδικότερες περιπτώσεις βραχύτερης διάρκειας σπουδών στην αλλοδαπή, σε σχέση με τις σπουδές σε προγράμματα πενταετούς φοίτησης σε ελληνικά ΑΕΙ, οι οποίες έχουν αντιμετωπισθεί από τη νομολογία σε συνδυασμό με άλλου είδους διαφορές ως προς τις συνθήκες και προϋποθέσεις απόκτησης των τίτλων, μπορούν να αναφερθούν, ενδεικτικώς, οι ακόλουθες: α) Στο πλαίσιο προσβολής πράξης του ΔΙΚΑΤΣΑ με την οποία είχε απορριφθεί αίτημα, το οποίο είχε υποβληθεί το έτος 2005, για αναγνώριση τίτλου σπουδών «Bachelor of Engineering in Chemical and Process Engineering» που είχε απονεμηθεί το έτος 1998 κατόπιν σπουδών σε πρόγραμμα τριετούς διάρκειας, ακυρώθηκε η σχετική πράξη (βλ. την απόφαση ΣτΕ 2901/2009). β) Νέα απορριπτική πράξη την οποία εξέδωσε ο ΔΟΑΤΑΠ είχε ως αιτιολογία ότι η αναγνώριση δεν ήταν δυνατή επειδή: αα. Το πρόγραμμα σπουδών που οδήγησε στην απονομή του τίτλου είχε διάρκεια 3 έτη σε αντίθεση με τα προγράμματα Χημικών Μηχανικών της Ελλάδας που έχουν διάρκεια 5 έτη, ββ. Ο αιτών είχε παρακολουθήσει 41 μαθήματα ενώ στο πρόγραμμα Χημικών Μηχανικών του ΕΜΠ απαιτούνται 54 μαθήματα, γγ. Ο αιτών δεν είχε εκπονήσει διπλωματική εργασία, όπως απαιτείται στις σχετικές σπουδές στην Ελλάδα, αλλά «design project» και ενώ τέτοια «project» εκπονούνται και στα ελληνικά προγράμματα σπουδών δεν υποκαθιστούν την διπλωματική

εργασία. Και η πράξη αυτή ακυρώθηκε με την αιτιολογία ότι η επίκληση της βραχύτερης διάρκειας σπουδών, του μειωμένου αριθμού διδαχθέντων μαθημάτων σε σχέση με εκείνα που διδάσκονται στο ανωτέρω Τμήμα του ΕΜΠ και της μη εκπόνησης διπλωματικής εργασίας, δεν συνιστούσε επαρκή αιτιολογία, αλλά η κρίση του ΔΟΑΤΑΠ έπρεπε να αφορά στο αν ελλείπουν ουσιώδη γνωστικά αντικείμενα από την ύλη των μαθημάτων τα οποία διδάσκονται στις ελληνικές πολυτεχνικές σχολές, καθώς και σε αξιολόγηση του είδους, του τρόπου και της έκτασης της εκπαίδευσης που είχε παρασχεθεί στον ενδιαφερόμενο από το αλλοδαπό εκπαιδευτικό ίδρυμα [(βλ. την απόφαση του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών 1110/2014)].

21. Περαιτέρω, έχει κριθεί ότι δεν συνιστά νόμιμη αιτιολογία για την απόρριψη αιτήματος αναγνώρισης το ότι ο αλλοδαπός τίτλος έχει αποκτηθεί κατόπιν βραχύτερης διάρκειας σπουδών οι οποίες έχουν πραγματοποιηθεί σε διαφορετικά προγράμματα σπουδών ή με συνυπολογισμό προηγούμενης επαγγελματικής κατάρτισης ή εμπειρίας. Τούτο διότι σύμφωνα με παγιωθείσα σχετική νομολογία, ο τρόπος εισόδου και η κατάταξη του ενδιαφερομένου σε ορισμένο έτος σπουδών του ιδρύματος το οποίο χορήγησε τον κρίσιμο τίτλο, βάσει των σχετικών γνώσεων του ή της προγενέστερης φοίτησής του σε άλλες σχολές ή εκπαιδευτικά ιδρύματα είναι κατά νόμον αδιάφορος για τον χαρακτηρισμό του απονεμηθέντος τίτλου ως ισοτίμου, εφόσον η είσοδος στο ίδρυμα που χορήγησε τον τίτλο έγινε σύμφωνα με τον κανονισμό του ή τη νομοθεσία που ισχύει στην χώρα όπου βρίσκεται αυτό⁹ και από το επίπεδο της φοίτησης και της δοκιμασίας στο εν λόγω ίδρυμα ή τις λοιπές προϋποθέσεις για την απόκτηση του τίτλου προκύπτει ότι ο τελευταίος είναι της ίδιας επιστημονικής αξίας προς τον αντίστοιχο τίτλο που χορηγείται από ημεδαπό ίδρυμα της ίδιας επιστημονικής ειδικότητας ή κατεύθυνσης (βλ. αντί

⁹ Σύμφωνα με την ίδια νομολογία, η αρχή αυτή κάμπτεται στην περίπτωση που οι σχετικές σπουδές περιλαμβάνουν ή στηρίζονται σε σπουδές οι οποίες έχουν πραγματοποιηθεί στην Ελλάδα σε φορείς οι οποίοι δεν συνιστούν ΑΕΙ λειτουργούντα με την μορφή των αυτοδιοικούμενων ΝΠΔΔ σύμφωνα με τους νόμους οι οποίοι διέπουν την οργάνωση και λειτουργία τους και υπόκεινται σε εποπτεία από το κράτος, διότι τούτο θα συνιστούσε καταστρατήγηση του άρθρου 16 παρ. 5 και 8 του Συντάγματος (ο.π. ΣτΕ 1412/2011, 377/2009, 2658/2008, 2296/2006, 907/2005, 3643/2003, 2667/2003, 1680/1999 7μ., 3457/1998 (Ολομ.), 1890/1992, 2274/1990 (Ολομ.)).

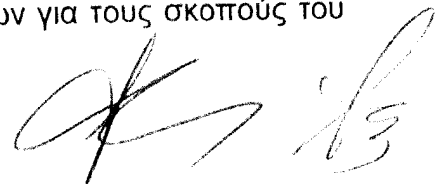
άλλων, ΣΤΕ 1412/2011, 377/2009, 2658/2008, 2296/2006, 907/2005, 3643/2003, 2667/2003, 1680/1999 7μ., 4945/1988).

22. Στο πλαίσιο αυτό έχει κριθεί, ειδικότερα, ότι δεν συνιστούσε επαρκή αιτιολογία απόρριψης από το ΔΙΚΑΤΣΑ αιτήματος για αναγνώριση βασικού τίτλου σπουδών Bachelor of engineering in Manufacturing Systems Engineering (BENG), κατόπιν συνεκτίμησης με μεταπτυχιακό τίτλο διάρκειας ενός έτους, ως ισότιμου προς πτυχίο του Τμήματος Μηχανικών Παραγωγής και Διοίκησης του Πολυτεχνείου Κρήτης, το γεγονός ότι για την απόκτηση του BENG ο ενδιαφερόμενος είχε καταταγεί στο δεύτερο έτος του τριετούς διάρκειας προγράμματος σπουδών της αλλοδαπής, κατόπιν συνυπολογισμού προηγούμενων μη ολοκληρωμένων σπουδών στις οποίες είχε αποτύχει σε όλα τα μαθήματα του προδιπλώματος (ΣΤΕ 907/2005). Ανάλογα κρίθηκαν σε υπόθεση η οποία αφορούσε τίτλο «Bachelor of Science in Mechanical Engineering» ο οποίος είχε απονεμηθεί κατόπιν κατάταξης του ενδιαφερόμενου σε πρόγραμμα προπτυχιακών σπουδών αλλοδαπού ιδρύματος με συνυπολογισμό προηγούμενων σπουδών σε Τμήμα Μηχανολογίας ελληνικού ΤΕΙ και στη συνέχεια, κατόπιν μετεγγραφής, στο Τμήμα Μηχανολογίας άλλου αλλοδαπού ιδρύματος το οποίο απένειμε τον βασικό τίτλο και στο οποίο ο κάτοχος αυτού πραγματοποίησε και μεταπτυχιακές σπουδές (ΣΤΕ 2667/2003). Τα αυτά έγιναν δεκτά και σε υπόθεση που αφορούσε τίτλο «Bachelor of Science in Mechanical Engineering» ο οποίος είχε αποκτηθεί μετά από κατάταξη στο δεύτερο έτος τριετούς αλλοδαπού προπτυχιακού προγράμματος σπουδών κατόπιν συνυπολογισμού μη ολοκληρωμένων σπουδών σε ελληνικό ΤΕΙ κατά τις οποίες ο ενδιαφερόμενος είχε λάβει προαγωγικό βαθμό σε 9 επί συνόλου 41 μαθημάτων, και του οποίου ζητήθηκε η συνεκτίμηση με αλλοδαπό μεταπτυχιακό τίτλο διάρκειας ενός έτους σπουδών (ΣΤΕ 1680/1999 7μ.). Με όμοιες κρίσεις σε σχέση με τον τρόπο εισόδου στο ίδρυμα της αλλοδαπής το οποίο χορήγησε τον τίτλο, ακυρώθηκε πράξη του ΔΙΚΑΤΣΑ με την οποία δεν είχε αναγνωρισθεί τίτλος Bachelor of Arts in Three Dimensional Design (Metals) ως ισότιμος και αντίστοιχος προς πτυχίο του Τμήματος Γλυπτικής της Ανωτάτης Σχολής Καλών Τεχνών, επειδή είχε αποκτηθεί κατόπιν συνυπολογισμού προηγούμενων σπουδών σε άλλο πρόγραμμα (ΣΤΕ 3208/2009, 2044/2004). Το αυτό ισχύει και για πράξη του ΔΙΚΑΤΣΑ με την

οποία είχε απορριφθεί αίτημα για αναγνώριση τίτλου σπουδών «Bachelor of Arts Honours in Graphic Information Design», ως ισότιμου και αντίστοιχου προς το πτυχίο του Τμήματος Εικαστικών και Εφαρμοσμένων Τεχνών της Ανώτατης Σχολής Καλών Τεχνών του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης για το λόγο ότι ο αλλοδαπός τίτλος είχε αποκτηθεί μόνον με δύο έτη σπουδών επειδή στο ίδρυμα της αλλοδαπής είχε λάβει χώρα απαλλαγή από μαθήματα λόγω προηγούμενης επαγγελματικής κατάρτισης, ενώ στα ελληνικά ΑΕΙ δεν είναι δυνατή η απαλλαγή από μαθήματα για τέτοιο λόγο (ΣτΕ 4319/2012). Έχει επίσης κριθεί ότι δεν αποτελούσε νόμιμη αιτιολογία για απόρριψη αιτήματος αναγνώρισης ισοτιμίας και αντιστοιχίας προς δίπλωμα Πολιτικού Μηχανικού απονεμόμενο από τα Τμήματα Πολιτικών Μηχανικών του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου και των άλλων Πολυτεχνικών Σχολών των ελληνικών ΑΕΙ, το γεγονός ότι ο αλλοδαπός βασικός τίτλος τριετούς προγράμματος σπουδών, ο οποίος ζητήθηκε να συνεκτιμηθεί με μεταπτυχιακό, ήταν επιπέδου pass [ή without honours, δηλαδή πιστοποιούσε παρακολούθηση μειωμένης ύλης ή/και χαμηλή επίδοση με συνέπεια να μην είναι δυνατή η απόδοση βαθμολογίας σύμφωνα με την σχετική διαβάθμιση της κλίμακας honours (first, second, third class honours), ΣτΕ 4495/2005 και 63/2005].

γ) Αναγνώριση με βάση τις διατάξεις του ν. 3328/2005 περί ΔΟΑΤΑΠ

23. Με τις διατάξεις του νεώτερου νόμου 3328/2005 συνεστήθη ο ΔΟΑΤΑΠ ως αρμόδιος για την ακαδημαϊκή αναγνώριση τίτλων σπουδών ομοταγών ιδρυμάτων της αλλοδαπής (άρθρο 2 παρ. 1). Με τον νόμο αυτό αναμορφώθηκε η νομοθεσία περί αναγνώρισης ακαδημαϊκής ισοτιμίας και θεσπίστηκαν νέες ουσιαστικές και διαδικαστικές ρυθμίσεις για την αναγνώριση τίτλων σπουδών που απονέμονται από ομοταγή εκπαιδευτικά ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης της αλλοδαπής (ΣτΕ 856/2011, 3231/2010, 3388/2009). Ειδικότερα, στον νόμο αυτόν, αφενός, περιλήφθηκαν ορισμοί των εννοιών οι οποίες χρησιμοποιούνται για τους σκοπούς του και, αφετέρου, καθορίστηκαν συγκεκριμένα κριτήρια και προϋποθέσεις αναγνώρισης, αρκετά από τα οποία είχαν ως έρεισμα την έως τότε διαμορφωθείσα σχετική νομολογία. Στο πλαίσιο των εδώ εξεταζόμενων ζητημάτων, κρίσιμες παρίστανται, κατ' αρχάς, οι διατάξεις του άρθρου 3 περιπτ. γ) και δ) του ν. 3328/2005, στις οποίες δίδονται οι ορισμοί των τίτλων για τους σκοπούς του

νόμου αυτού. Συγκεκριμένα, ως πτυχίο ορίζεται ο τίτλος ο οποίος χορηγείται από αναγνωρισμένο εκπαιδευτικό ίδρυμα, μετά από επιτυχή ολοκλήρωση προπτυχιακού προγράμματος σπουδών [άρθρο 3 περιπτ. γ)]. Ως μεταπτυχιακό δίπλωμα ορίζεται ο τίτλος που χορηγείται σε κατόχους πτυχίου, μετά την επιτυχή ολοκλήρωση του μεταπτυχιακού προγράμματος σπουδών αναγνωρισμένων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων [άρθρο 3 περιπτ. δ)]. Τέλος, ως διδακτορικό δίπλωμα ορίζεται ο τίτλος που χορηγείται από αναγνωρισμένα εκπαιδευτικά ιδρύματα σε κατόχους πτυχίου μετά από επιτυχή εκπόνηση πρωτότυπης επιστημονικής διατριβής [άρθρο 3 περίπτ. ε)].

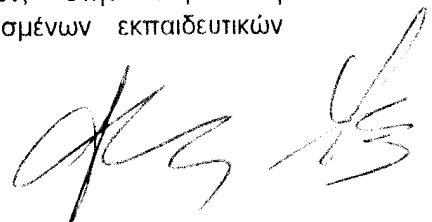
24. Σε αντιστοιχία με την διάκριση των παραπάνω τριών κύκλων σπουδών, στο άρθρο 3 περιπτ. στ) του ν. 3328/2005, ορίζεται ότι η αναγνώριση αφορά πτυχία, μεταπτυχιακά διπλώματα και διδακτορικά διπλώματα. Ορίζεται επίσης ότι ως αναγνώριση νοείται η βεβαίωση και η διαπίστωση από τον Οργανισμό της ισοτιμίας ή ισοτιμίας και αντιστοιχίας του τίτλου. Σύμφωνα με τις παραγράφους 1, 2, 3 και 6 του άρθρου 4 του νόμου αυτού βασικοί τίτλοι αναγνωρίζονται ως ισότιμοι ή ως ισότιμοι και αντίστοιχοι, ενώ σύμφωνα με την παράγραφο 7 του ίδιου άρθρου μεταπτυχιακοί και διδακτορικοί τίτλοι αναγνωρίζονται ως ισότιμοι.

25. Σε σχέση με τις ουσιαστικές προϋποθέσεις αναγνώρισης στην παράγραφο 1 του άρθρου 4 του ν. 3328/2005, όπως ισχύει, προβλέπεται ότι η ισοτιμία αναγνωρίζεται εφόσον πληρούνται οι όροι οι οποίοι τάσσονται στις περιπτώσεις α) και β) αυτής, κατά τις οποίες απαιτείται, μεταξύ άλλων, η διάρκεια των σπουδών, η διαδικασία διδασκαλίας και μάθησης και οι όροι αξιολόγησης, προαγωγής και αποφοίτησης να πληρούν τις απαιτήσεις των ΑΕΙ της ημεδαπής [(περιπτ. α)] και να έχει διανυθεί όλο το πρόγραμμα σπουδών σε ομοταγή εκπαιδευτικά ιδρύματα και τουλάχιστον το 1/2 του προγράμματος ή τα δύο έτη, σε περίπτωση που η διάρκεια των σπουδών είναι πενταετής, να έχει πραγματοποιηθεί στο ίδρυμα που απονέμει τον τίτλο [περιπτ.β)]. Πριν την αντικατάσταση ως άνω της περίπτωσης β) με το άρθρο 39 παρ. 17 του ν. 4186/2013, αρκούσε τουλάχιστον το 1/2 του προγράμματος σπουδών να έχει πραγματοποιηθεί στο ίδρυμα που απονέμει τον τίτλο χωρίς να τίθεται ως ελάχιστη απαιτούμενη χρονική διάρκεια σπουδών στο ίδρυμα

που απένειμε τον τίτλο τα δύο έτη, στην περίπτωση σπουδών πενταετούς διάρκειας.¹⁰

26. Στην παράγραφο 2 του άρθρου 4 του ν. 3328/2005, καθορίζονται ειδικότερες απαιτήσεις αναφορικά με τους βασικούς τίτλους οι οποίοι αποκτώνται μετά από τριετή φοίτηση, όταν για τα αντίστοιχα προγράμματα της ημεδαπής προβλέπεται τετραετής ή πενταετής φοίτηση. Συγκεκριμένα, προβλέπεται ότι στις περιπτώσεις αυτές, ισοτιμία ή ισοτιμία και αντιστοιχία πτυχίου αναγνωρίζεται μόνον εφόσον ο κάτοχος του πτυχίου είναι και κάτοχος μεταπτυχιακού διπλώματος. Κατά την αιτιολογική έκθεση του ν. 3328/2005, με τη ρύθμιση της παραγράφου αυτής «(...) επιχειρείται η ίση αντιμετώπιση των εδώ σπουδασάντων ελλήνων με τους έλληνες που σπούδασαν στην αλλοδαπή και υποβλήθηκαν σε συνοπτικότερη διαδικασία εκπαίδευσης επί του αυτού αντικείμενου. Η διάταξη αυτή αφορά κυρίως τα πενταετή προγράμματα των επιστημών μηχανικής και γεωπονίας, αλλά και άλλα προγράμματα τετραετή για τα οποία ο έλληνας νομοθέτης θεωρεί τη διάρκεια αυτών των σπουδών σε σχέση με το αντικείμενό του αναγκαία. (...)». Όπως προκύπτει και από την νομολογία που προεκτέθηκε, στην διάταξη αυτή αποτυπώθηκε η εφαρμοζόμενη και στο παρελθόν πρακτική της αναγνώρισης βασικού τίτλου τριετούς διάρκειας σπουδών, κατόπιν συνεκτίμησής του με μεταπτυχιακό τίτλο. Κατά την ρητή πρόβλεψη του δευτέρου εδαφίου της ίδιας παραγράφου 2, στην περίπτωση τέτοιας συνεκτίμησης δεν αναγνωρίζεται ισοτιμία του μεταπτυχιακού διπλώματος. Από το συνδυασμό των ρυθμίσεων αυτών συνάγεται σαφώς ότι τόσο η διάρκεια όσο και το περιεχόμενο των σπουδών του μεταπτυχιακού τίτλου αναλώνονται στο πλαίσιο της εν λόγω συνεκτίμησης για την εξυπηρέτηση του σκοπού της διάταξης αυτής (πρβλ. ΔΕΑ 2364/2017), δηλαδή την αναγνώριση ισοτιμίας ή ισοτιμίας και αντιστοιχίας προς βασικό τίτλο του ημεδαπού συστήματος πανεπιστημιακής εκπαίδευσης.

¹⁰ Και υπό τις δύο μορφές της εν λόγω περίπτωσης β), παρεχόταν δυνατότητα εξαίρεσης ως προς το παραπάνω ελάχιστο ποσοστό σπουδών, στην περίπτωση διαπανεπιστημιακών προγραμμάτων συνεργασίας αναγνωρισμένων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων

δ) Ειδικότερα επί της διάκρισης μεταξύ ισοτιμίας και ισοτιμίας και αντιστοιχίας.

27. Στην παράγραφο 3 του άρθρου 4 του ν. 3328/2005, ρυθμίζεται το ζήτημα της αναγνώρισης ισοτιμίας και αντιστοιχίας, η οποία, όπως αναφέρθηκε, αφορά αποκλειστικώς βασικούς τίτλους σπουδών. Ειδικότερα, προβλέπεται ότι για την αναγνώριση αυτή απαιτείται να συντρέχουν οι προϋποθέσεις για την αναγνώριση της ισοτιμίας του τίτλου και επιπλέον ο ενδιαφερόμενος έχει διδαχθεί και εξετασθεί επιτυχώς στα βασικά μαθήματα του ομοειδούς προγράμματος σπουδών της ημεδαπής (ΣτΕ 567/2010 και 570/2010 7μ.). Η πλήρωση της προϋπόθεσης αυτής μπορεί να επιτευχθεί κατόπιν παραπομπής σε συμπληρωματική εξέταση, εντός του ανώτατου ορίου των δέκα μαθημάτων που προβλέπεται στην ίδια διάταξη όταν πρόκειται για ισοτιμία και αντιστοιχία προς ημεδαπούς τίτλους πενταετούς φοίτησης. Σε περίπτωση που η διαφορά των προγραμμάτων σπουδών είναι τόσο σημαντική ώστε να μην μπορεί να χορηγηθεί ισοτιμία και αντιστοιχία του τίτλου ούτε με την παραπάνω συμπληρωματική εξέταση, αναγνωρίζεται μόνον ισοτιμία εφόσον συντρέχουν οι προϋποθέσεις του άρθρου 4 παρ. 1 του ν. 3328/2005.

28. Από το συνολικό περιεχόμενο της παραγράφου 3 του άρθρου 4 του ν. 3328/2005 αλλά και από την ειδικότερη πρόβλεψή της για αναγνώριση ισοτιμίας και αντιστοιχίας εφόσον ο ενδιαφερόμενος έχει διδαχθεί και εξετασθεί επιτυχώς στα βασικά μαθήματα του ομοειδούς προγράμματος σπουδών της ημεδαπής, συνάγεται ότι οι διατάξεις της παραγράφου αυτής απηχούν τις παραδοχές της νομολογίας η οποία είχε διαμορφωθεί σε σχέση με το ν. 741/1977 και σύμφωνα με την οποία δεν εξετάζεται εάν οι σπουδές τις οποίες παρακολούθησε ο κάτοχος του αλλοδαπού βασικού τίτλου είναι ταυτόσημου περιεχομένου με εκείνες των αποφοίτων των ημεδαπών ΑΕΙ στο συγκεκριμένο επιστημονικό κλάδο και γνωστικό αντικείμενο. Εξάλλου, κατά το άρθρο 4 παρ. 8 του ν. 741/1977, υπό όλες τις μορφές του, τόσο για την αναγνώριση ισοτιμίας όσο και για την αναγνώριση ισοτιμίας και αντιστοιχίας, σύγκριση του περιεχομένου των σπουδών στην αλλοδαπή μπορούσε να γίνει σε σχέση με αντίστοιχη ή με συγγενέστερη Σχολή ή Τμήμα ελληνικού ΑΕΙ.

29. Από τις διατάξεις του άρθρου 2 του ν. 741/1977 και του άρθρου 4 παρ. 1, 2 και 3 του ν. 3328/2005 και την προεκτεθείσα νομολογία, καθίσταται σαφής η

πάγια διάκριση ανάμεσα σε ισοτιμία και σε ισοτιμία και αντιστοιχία. Ειδικότερα, στην περίπτωση αναγνώρισης μόνον ισοτιμίας, ο τίτλος σπουδών της αλλοδαπής αναγνωρίζεται ως ισότιμος προς βασικό ημεδαπό τίτλο χωρίς να αντιστοιχείται προς τίτλο απονεμόμενο από συγκεκριμένο Τμήμα ελληνικού ΑΕΙ, δηλαδή προς συγκεκριμένη ειδικότητα, άλλως, προς συγκεκριμένο γνωστικό αντικείμενο. Κατά συνέπεια, στην περίπτωση αυτή, ο κάτοχος του αλλοδαπού τίτλου αναγνωρίζεται απλώς ως κάτοχος βασικού τίτλου ανώτατης εκπαίδευσης, εν προκειμένω Πολυτεχνικών Σχολών, Ανωτάτων Σχολών Καλών Τεχνών κοκ., χωρίς η αναγνώριση αυτή να του προσδίδει ειδικότητα.

ε) Διαμορφωθείσες γνώμες επί των ζητημάτων στα οποία αφορά το πρώτο ερώτημα.

30. Στο Τμήμα διαμορφώθηκαν δυο γνώμες σε σχέση με τα ζητήματα τα οποία τίθενται με το πρώτο ερώτημα. Κατά την άποψη της πλειοψηφίας, η οποία σχηματίσθηκε από τους, Σ. Παπαγιαννόπουλο, Αντιπρόεδρο ΝΣΚ και Πρόεδρο του Τμήματος, Ν. Μαριόλη, Ε. Μπερνικόλα, Χ. Μηκίδη, Β. Παπαθεοδώρου και Αικ. Γαλάνη, Νομικούς Συμβούλους του Κράτους (ψήφοι 6) με την οποία συντάχθηκε η εισηγήτρια Πάρεδρος (γνώμη χωρίς ψήφο), ενόψει της προαναφερθείσας διάκρισης μεταξύ της έννοιας και των συνεπειών της αναγνώρισης ισοτιμίας και της αναγνώρισης ισοτιμίας και αντιστοιχίας, το πρώτο ερώτημα έχει αντικείμενο μόνον σε σχέση με τίτλους της αλλοδαπής, οι οποίοι έχουν αναγνωρισθεί ως ισότιμοι και αντίστοιχοι προς τίτλο ο οποίος απονέμεται από συγκεκριμένο Τμήμα ελληνικών ΑΕΙ πενταετούς φοίτησης. Τούτο διότι τίτλοι οι οποίοι έχουν αναγνωρισθεί μόνον ως ισότιμοι, δεν μπορούν να συσχετισθούν με συγκεκριμένη υπουργική απόφαση με την οποία διαπιστώνεται υπαγωγή ημεδαπών τίτλων στις διατάξεις του άρθρου 46 παρ. 1 και 2 του ν. 4485/2017, καθώς, σύμφωνα με τις διατάξεις αυτές, από κάθε τέτοια απόφαση απορρέει κατοχή ενιαίου και αδιάσπαστου τίτλου σπουδών μεταπτυχιακού επιπέδου στην ειδικότητα του Τμήματος ημεδαπού ΑΕΙ στο οποίο αυτή αφορά (ή εφόσον μια απόφαση αφορά σε περισσότερα Τμήματα ενός ΑΕΙ, στην ειδικότητα κάποιου από τα Τμήματα αυτά). Ειδικότερα, αναφορικά με τις ουσιαστικές προϋποθέσεις αναγνώρισης οι οποίες καθορίζονται στο άρθρο 4 του ν. 3328/2005 πρέπει κατά την πλειοψηφούσα άποψη να σημειωθεί ότι αυτές αφορούν, αφενός, σε βασικούς τίτλους οι οποίοι μπορούν αναγνωρισθούν ως ισότιμοι ή ως ισότιμοι και

αντίστοιχοι (παράγραφοι 1, 2 και 3) και, αφετέρου, σε μεταπτυχιακούς και διδακτορικούς τίτλους οι οποίοι αναγνωρίζονται μόνον ως ισότιμοι (παράγραφος 7). Σε συμφωνία άλλωστε με τις ρυθμίσεις αυτές και με το άρθρο 3 περιπτ. γ), δ), ε) και στ) του ν. 3328/2005, στο άρθρο 11 παρ. 3 αυτού ορίζεται ότι το πιστοποιητικό αναγνώρισης αναγράφει σαφώς και σε εμφανή θέση τον χαρακτηρισμό του τίτλου ως «ισοτίμου» ή «ισοτίμου και αντιστοίχου» και το είδος του τίτλου. Αντίστοιχα ισχύουν και σε σχέση με τις διατάξεις του άρθρου 2 και του άρθρου 4 παρ. 8 και 11 του ν. 741/1977, όπως ίσχυε αρχικώς και όπως κατά καιρούς έχει τροποποιηθεί.

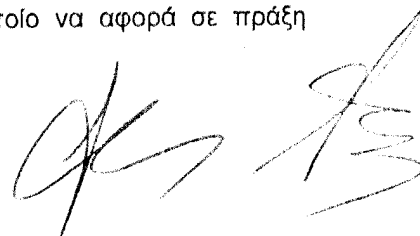
31. Από το σύνολο των διατάξεων που αναφέρονται στην προηγούμενη σκέψη συνάγεται σαφώς ότι εφόσον μέχρι την θέσπιση του άρθρου 46 παρ. 1 και 2 του ν. 4485/2017, δεν προβλεπόταν στην χώρα μας ο τύπος του ενιαίου και αδιάσπαστου τίτλου σπουδών μεταπτυχιακού επιπέδου (integrated master), ο τύπος αυτός τίτλου αλλά και κριτήρια και διαδικασία προς αναγνώριση αλλοδαπών τίτλων σε σχέση με τέτοιου τύπου ημεδαπούς τίτλους επίσης δεν προβλέπεται στην ελληνική νομοθεσία περί ακαδημαϊκής αναγνώρισης. Η προβλεπόμενη αναγνώριση αφορά σε αναγνώριση βασικών τίτλων, μεταπτυχιακών τίτλων και διδακτορικών τίτλων (ΣτΕ 328/2014, 207/2012, 2300/2008, 440/2007, 115/2007, 2708/2005, 2376/2004). Ειδικότερα, στις διατάξεις των περιπτώσεων γ) και δ) του άρθρου 3 του ν. 3328/2005, το πτυχίο και το μεταπτυχιακό δίπλωμα προσδιορίζονται ρητώς ως διακριτοί τίτλοι σπουδών, οι οποίοι απονέμονται μετά από διαδοχική ολοκλήρωση πρώτου και δεύτερου κύκλου σπουδών, αντιστοίχως. Άλλωστε, σύμφωνα με την σχετική νομολογία, προϋπόθεση για την αναγνώριση ισοτιμίας μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών είναι η κατοχή βασικού τίτλου, δηλαδή πτυχίου ΑΕΙ της ημεδαπής ή αλλοδαπού τίτλου αναγνωρισμένου από το ΔΙΚΑΤΣΑ ή τον ΔΟΑΤΑΠ ως ισοτίμου ή ισότιμου και αντίστοιχου προς πτυχίο ΑΕΙ της ημεδαπής (ΣτΕ 1843/2006, ΔΕΑ 534/2019).

32. Περαιτέρω, από τις προαναφερθείσες διατάξεις και, ιδίως, τις διατάξεις του άρθρου 3 περιπτ. γ), δ) ε) και στ) του ν. 3328/2005, συνάγεται ότι ένας αλλοδαπός τίτλος θα πρέπει να αναγνωρίζεται από την εκπαιδευτική νομοθεσία της χώρας στην οποία απονεμήθηκε ως ακαδημαϊκός τίτλος σπουδών ανώτατης εκπαίδευσης συγκεκριμένης κατηγορίας (πτυχίο, μεταπτυχιακό, διδακτορικό) προκειμένου να εξετασθεί η ισοτιμία ή η ισοτιμία

και αντιστοιχία του (κατά τις διακρίσεις που προεκτέθηκαν) προς ημεδαπό τίτλο της αυτής κατηγορίας (βλ. ΔΕΑ 186/2018, 2229/2017, 2206/2017 με τις οποίες κρίθηκε ότι τίτλοι οι οποίοι απονέμονταν από αλλοδαπά ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης ως μεταπτυχιακοί, χωρίς όμως να αναγνωρίζονται από την εκπαιδευτική νομοθεσία της χώρας απονομής ως επίσημοι τέτοιοι τίτλοι, δεν μπορούσαν, εξ αυτού του λόγου, να αναγνωρισθούν από τον ΔΟΑΤΑΠ και, ιδίως, ΔΕΑ 570/2015 με την οποία κρίθηκε το ίδιο και για αλλοδαπό τίτλο ο οποίος απονεμήθηκε από πρόγραμμα συνεργασίας με ελληνικό ΑΕΙ εγκεκριμένο με απόφαση του Υπουργού Παιδείας και Θρησκευμάτων). Συναφώς πρέπει να σημειωθεί ότι τα δεδομένα του ερωτήματος δεν εκτείνονται στο εάν απονέμονται τίτλοι integrated master σε εκπαιδευτικά συστήματα άλλων χωρών ή στο χρονικό σημείο κατά το οποίο εισήχθη και αναγνωρίζεται σε κάθε χώρα ο τύπος αυτός σπουδών και τίτλου.

33. Ιδιαίτερη σημασία παρουσιάζει σχετικώς και το ζήτημα του χρονικού σημείου από το οποίο ισχύουν οι πράξεις αναγνώρισης. Έχει κριθεί προσφάτως με την απόφαση της Ολομελείας του Συμβουλίου της Επικρατείας 4878/2012, σε αντίθεση με προγενέστερες αποφάσεις του Δικαστηρίου αυτού (ΣτΕ 1810/2011, 3965/2009, 3579/2008, 1902/2005, 1594/2002) ότι στην περίπτωση που η αναγνώριση αλλοδαπού τίτλου έχει γίνει χωρίς παραπομπή σε συμπληρωματικές εξετάσεις, η σχετική πράξη ανατρέχει στον χρόνο απόκτησης του αλλοδαπού τίτλου (βλ. και μεταγενέστερες ΣτΕ 2370/2014, 2781/2013 1538/2013, 564/2013, 1527/2017).¹¹ Σημειώνεται επίσης ότι με έρευσμα τη νομολογία αυτή έχουν εκδοθεί οι γνωμοδοτήσεις ΝΣΚ 34/2016 και 253/2013 με τις οποίες αντιμετωπίστηκαν συναφή θέματα και οι οποίες έχουν

¹¹ Η απόφαση ΣτΕ 4878/2012 Ολομ. εκδόθηκε στο πλαίσιο υπόθεσης η οποία αφορούσε κατάληψη θέσης μέσω διαγωνισμού ΑΣΕΠ και με αυτήν έγινε δεκτό ότι πράξη του ΔΙΚΑΤΣΑ περί αναγνώρισης μεταπτυχιακού τίτλου, αποδείκνυε ότι ο κάτοχος διέθετε προσόν το οποίο είχε επικαλεσθεί με την εμπρόθεσμη αίτηση συμμετοχής του στον εν λόγω διαγωνισμό, χωρίς να ασκεί επιρροή ότι η πράξη αναγνώρισης εκδόθηκε μετά την λήξη της προθεσμίας υποβολής των αιτήσεων υποψηφιότητας, με συνέπεια να πρέπει το δικαιολογητικό αυτό να ληφθεί υπ' όψιν από το ΑΣΕΠ (βλ. και μειοψηφία). Στις αποφάσεις ΣτΕ 2370/2014, 2781, 1538 και 564/2013 διαλαμβάνονται όμοιες κρίσεις αναφορικά με πράξεις του ΔΙΚΑΤΣΑ περί αναγνώρισης ισοτιμίας ή ισοτιμίας και αντιστοιχίας βασικών τίτλων, οι οποίες είχαν εκδοθεί χωρίς παραπομπή σε συμπληρωματικές εξετάσεις. Γενικού χαρακτήρα όμοια κρίση έχει διατυπωθεί και σε σχέση με τις πράξεις που εκδίδονται από τον ΔΟΑΤΑΠ στην απόφαση ΣτΕ 1527/2017 σε υπόθεση στην οποία δεν κρίθηκε ζήτημα το οποίο να αφορά σε πράξη εκδοθείσα κατ' εφαρμογήν των διατάξεων του ν. 3328/2005.

γίνει αποδεκτές από τον αρμόδιο Υπουργό. Ενόψει της παραπάνω θεώρησης του χρόνου έναρξης ισχύος των πράξεων αναγνώρισης, αναλόγως της προηγούμενης παραπομπής ή μη σε συμπληρωματικές εξετάσεις, αλλά και της μη πρόβλεψης του τύπου τίτλου integrated master στην ελληνική νομοθεσία περί αναγνώρισης ακαδημαϊκής ισοτιμίας, ανακύπτει σειρά πρόσθετων ζητημάτων τα οποία είναι κρίσιμα στο πλαίσιο του εδώ εξεταζόμενου ερωτήματος.

34. Κατ' αρχάς, ανακύπτει το ζήτημα ότι υφιστάμενες πράξεις αναγνώρισης αλλοδαπών τίτλων ως ισότιμων ή ως ισότιμων και αντίστοιχων προς πτυχίο ή δίπλωμα ελληνικού ΑΕΙ πενταετούς φοίτησης, συνιστούν ατομικές διοικητικές πράξεις με συγκεκριμένο νομικό και ουσιαστικό περιεχόμενο. Ειδικότερα, συνιστούν ατομικές διοικητικές πράξεις με τις οποίες πιστοποιείται ισοτιμία ή ισοτιμία και αντιστοιχία προς βασικό τίτλο σπουδών ο οποίος έχει απονεμηθεί κατόπιν ολοκλήρωσης προπτυχιακού προγράμματος σπουδών. Άλλωστε, από όσα εκτέθηκαν προκύπτει ότι οι πράξεις αυτές έχουν εκδοθεί με βάση εκτιμήσεις και αξιολογήσεις οι οποίες αφορούσαν σε εξέταση της συνδρομής των προϋποθέσεων για την αναγνώριση αλλοδαπού τίτλου ως ίδιας επιστημονικής αξίας με ημεδαπό βασικό τίτλο σπουδών και σε επέλευση των εννόμων συνεπειών οι οποίες απορρέουν από την κατοχή βασικού τίτλου [βλ. άρθρο 2 και άρθρο 4 παρ. 8 του ν. 741/1977, καθώς και άρθρο 3 περίπτ. γ) και άρθρο 4 παρ. 1, 2, 3 και 7 του ν. 3328/2005, με τις εκάστοτε τροποποιήσεις τους].

35. Σε σχέση με το περιεχόμενο των κρίσεων και αξιολογήσεων αυτών πρέπει να σημειωθεί, ειδικότερα, ότι από τις διατάξεις των άρθρων 4 παρ 1, 2 και 3 του ν. 3328/2005 και των άρθρων 2 και 4 παρ. 8 του ν. 741/1977, υπό τις διάφορες μορφές τους, αλλά και την προεκτεθείσα νομολογία, συνάγεται ότι ο εκάστοτε αρμόδιος ελληνικός Οργανισμός δεν θα μπορούσε να έχει εκδώσει πράξη με την οποία να απορρίπτει αίτημα αναγνώρισης αλλοδαπού τίτλου ως ισότιμου ή ως ισότιμου και αντίστοιχου προς ημεδαπό βασικό τίτλο σπουδών πενταετούς φοίτησης, στηριζόμενος στο ότι η διάρκεια των σπουδών του κατόχου του αλλοδαπού τίτλου ήταν βραχύτερη των πέντε ετών ή δέκα ακαδημαϊκών εξαμήνων. Επίσης δεν θα μπορούσε να έχει εκδώσει απορριπτική πράξη στηριζόμενος αυτοτελώς στο ότι στην βραχύτερη αυτή διάρκεια περιλαμβανόταν συνυπολογισμός σπουδών από άλλα προγράμματα

ή σπουδών σε διαφορετικού χαρακτήρα ιδρύματα (βλ. ο.π. περιπτώσεις συνυπολογισμού σπουδών πανεπιστημιακής και τεχνολογικής κατεύθυνσης) ή συνυπολογισμός επαγγελματικής εμπειρίας ή κατάρτισης. Έρεισμα για μη αναγνώριση δεν θα μπορούσε επίσης να έχει αποτελέσει το ότι ο κάτοχος του αλλοδαπού τίτλου δεν είχε εκπονήσει διπλωματική εργασία ή δεν είχε διδαχθεί ορισμένα αντικείμενα ή δεν είχε εξετασθεί επιτυχώς σε όλα τα υποχρεωτικά στο πλαίσιο των σπουδών του αντικείμενα, αλλά ούτε η συνδρομή περισσότερων της μίας ή όλων των παραπάνω διαφορών σε σχέση με τα ισχύοντα για την απονομή βασικού τίτλου πενταετούς φοίτησης από ημεδαπό ΑΕΙ.

36. Πρέπει να υπογραμμισθεί ότι αναγνώριση ισοτιμίας ή ισοτιμίας και αντιστοιχίας προς βασικό τίτλο της ημεδαπής συνιστά και η αναγνώριση η οποία είναι αποτέλεσμα συνεκτίμησης αλλοδαπού βασικού και μεταπτυχιακού τίτλου. Εξάλλου, για την συνεκτίμηση αυτή αρκεί μερική συμπλήρωση της ελλείπουσας διάρκειας σπουδών στην αλλοδαπή, σε σχέση με εκείνη που απαιτείται για την απονομή βασικού τίτλου από τα Τμήματα πενταετούς φοίτησης των ημεδαπών ΑΕΙ. Ειδικότερα, όπως προκύπτει σαφώς από την περιπτώσιολογία την οποία έχει αντιμετωπίσει η προεκτεθείσα νομολογία, για την συνεκτίμηση βασικού τίτλου τριετούς διάρκειας σπουδών (αλλά όχι απαραίτητα και τριετούς φοίτησης του κατόχου του στο πρόγραμμα από το οποίο απονεμήθηκε ο βασικός τίτλος) με μεταπτυχιακό τίτλο, αρκεί ετήσια διάρκεια μεταπτυχιακών σπουδών [βλ. και άρθρο 3 περιπτ. δ) και περιπτ. η) υποπερίπτ. εε), κατά την οποία μια από τις προϋποθέσεις του ομοταγούς είναι, στην περίπτωση παροχής μεταπτυχιακών σπουδών, η τουλάχιστον ετήσια διάρκεια αυτών, σε συνδυασμό με το άρθρο 4 παρ. 3 και την εισηγητική έκθεση του ν. 3328/2005]. Κατά συνέπεια, και στην περίπτωση τέτοιας συνεκτίμησης η διάρκεια των σπουδών μπορεί να υπολείπεται της διάρκειας φοίτησης δέκα (10) υποχρεωτικών εξαμήνων των οικείων ΑΕΙ της ημεδαπής (πέραν των τυχόν άλλων διαφορών σε σχέση με τα ισχύοντα στα ελληνικά ΑΕΙ).

37. Ενδεικτική σε σχέση με τα ζητήματα τα οποία ανακύπτουν λόγω της μη πρόβλεψης στην ελληνική νομοθεσία περί ακαδημαϊκής αναγνώρισης τίτλων της αλλοδαπής, τύπου τίτλου πρώτου κύκλου σπουδών με διφυή χαρακτήρα, αλλά και σε σχέση με λοιπές παραμέτρους οι οποίες μπορούν, κατά

περίπτωση, να εμφανισθούν, είναι υπόθεση η οποία απασχόλησε προσφάτως το Διοικητικό Εφετείο Αθηνών. Η υπόθεση αφορούσε τίτλο ο οποίος απονεμήθηκε το 1989 από εκπαιδευτικό ίδρυμα της Αυστρίας, υποβλήθηκε στο ΔΙΚΑΤΣΑ με αίτημα να αναγνωρισθεί ως πτυχίο, αναγνωρίσθηκε με πράξη του έτους 1990 ως πτυχίο ισότιμο προς τα απονεμόμενα από τα ελληνικά ΑΕΙ και προκειμένου να αναγνωρισθεί ισοτιμία και αντιστοιχία ο κάτοχός του παραπέμφθηκε σε συμπληρωματικές εξετάσεις. Μετά από επιτυχία στις εξετάσεις αυτές (για την συμμετοχή στις οποίες δεν τίθεται χρονικός περιορισμός), εκδόθηκε πράξη από το ΔΙΚΑΤΣΑ, το έτος 2002, με την οποία ο τίτλος αναγνωρίσθηκε ως πτυχίο ισότιμο και αντίστοιχο προς πτυχίο χορηγούμενο από συγκεκριμένο Τμήμα ελληνικού ΑΕΙ. Το έτος 2016 ο κάτοχος υπέβαλε στον ΔΟΑΤΑΠ νέα αίτηση, ζητώντας να αναγνωρισθεί ο ίδιος τίτλος και ως μεταπτυχιακός, προβάλλοντας ότι το έτος 2002 είχε λάβει χώρα αναδιάρθρωση των σπουδών στην Αυστρία και πλέον αυτός θεωρείτο μεταπτυχιακός. Το Δικαστήριο με την απόφαση με αριθμό 534/2019 έκρινε ότι το αίτημα για αναγνώριση του τίτλου και ως μεταπτυχιακού, συνιστούσε νέο αίτημα αναγνώρισης το οποίο νομίμως είχε απορριφθεί. Ειδικότερα το Δικαστήριο (χωρίς να χρειασθεί να υπεισέλθει στο εάν η επικληθείσα αναδιάρθρωση επέφερε συνέπειες σε σχέση με τον εκεί επίδικο τίτλο), έκρινε ότι λόγω του αναγνωριστικού χαρακτήρα της αιτηθείσας νέας αναγνώρισης - δοθέντος ότι για την αναγνώριση μεταπτυχιακού δεν μπορεί να λάβει χώρα παραπομπή σε συμπληρωματικές εξετάσεις - αυτή θα ανέτρεχε στον χρόνο κτήσης του τίτλου το έτος 1989, δηλαδή σε χρονικό σημείο προγενέστερο εκείνου της πράξης του ΔΙΚΑΤΣΑ του έτους 2002 με την οποία ο ίδιος τίτλος είχε αναγνωρισθεί ως βασικός μετά από συμπληρωματικές εξετάσεις. Περαιτέρω έκρινε ότι τέτοιο αποτέλεσμα θα ήταν αντίθετο προς τις διατάξεις των άρθρων 3 περιπτ. γ) και δ) και 4 παρ. 1, 3, 6 και 7 του ν. 3328/2005, κατά την έννοια των οποίων αναγκαία προϋπόθεση για την αναγνώριση ισοτιμίας μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών, είναι η κατοχή βασικού τίτλου. Με την ίδια απόφαση κρίθηκε ότι εάν εθεωρείτο ότι το δεύτερο αυτό αίτημα είχε ως στόχο την αναγνώριση του επίμαχου τίτλου σπουδών μόνον ως ισότιμου προς τους απονεμόμενους από τα ελληνικά ΑΕΙ μεταπτυχιακούς τίτλους, τούτο θα επέφερε ανάκληση της αρχικής οριστικής πράξης του ΔΟΑΤΑΠ με την οποία ο ίδιος τίτλος είχε αναγνωρισθεί ως πτυχίο.

38. Υπό το φως όσων προεκτέθηκαν, σε σχέση με το πρώτο ερώτημα ανακύπτει, επίσης, το ζήτημα ότι, επειδή οι αλλοδαποί τίτλοι προέρχονται από ποικίλα εκπαιδευτικά συστήματα τα οποία είναι διαφορετικά μεταξύ τους αλλά και σε σχέση με το ελληνικό, είναι αναγκαία η εξέταση των ειδικότερων περιστάσεων απόκτησης ενός αλλοδαπού τίτλου από κάθε συγκεκριμένο κάτοχο, καθώς αυτές μπορεί να είναι διαφορετικές ακόμη και όταν πρόκειται για τον ίδιο τίτλο από το ίδιο ίδρυμα της αλλοδαπής, σύμφωνα με όσα προαναφέρθηκαν. Για τον λόγο αυτό, με βάση το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο, η ακαδημαϊκή αναγνώριση τίτλων σπουδών της αλλοδαπής λαμβάνει χώρα από τον αρμόδιο εθνικό Οργανισμό με την έκδοση διοικητικών πράξεων, αποκλειστικώς, ατομικού χαρακτήρα. Επομένως, γεννάται το ζήτημα εάν θα ήταν δυνατή επακριβής και σύμφωνη με την αρχή της ισότητας, αντιμετώπιση με κανονιστικό τρόπο των θεμάτων που ανακύπτουν σε σχέση με αλλοδαπούς τίτλους για τους οποίους έχουν ήδη εκδοθεί πράξεις αναγνώρισης ως ισότιμων και αντίστοιχων προς βασικούς τίτλους ελληνικών ΑΕΙ πενταετούς φοίτησης ως προς τους οποίους έχει εκδοθεί ή θα εκδοθεί διαπιστωτική υπουργική απόφαση της παραγράφου 2 του άρθρου 46 του ν. 4485/2017.

39. Περαιτέρω, ανακύπτει το ζήτημα ότι δεν είναι νοητή απόδοση σε υφιστάμενες ατομικές διοικητικές πράξεις αναγνώρισης, διαφορετικού νομικού και ουσιαστικού περιεχομένου από εκείνο το οποίο αυτές έχουν. Τούτο καθώς το περιεχόμενο των πράξεων αυτών συνίσταται σε αναγνώριση του αλλοδαπού τίτλου ως ισότιμου ή ως ισότιμου και αντίστοιχου προς βασικό τίτλο σπουδών της ημεδαπής και οι πράξεις αυτές έχουν εκδοθεί με βάση κριτήρια και εκτιμήσεις τα οποία αφορούν σε αξιολόγηση της επιστημονικής αξίας του αλλοδαπού τίτλου ως βασικού τίτλου και σε επέλευση συνεπειών κατοχής βασικού τίτλου. Τα κριτήρια δε και οι αξιολογήσεις αυτές ήταν διαφορετικές και, πάντως, δεν απαιτείτο να καλύπτουν τις ειδικές προϋποθέσεις οι οποίες επιβάλλεται από τις διατάξεις του άρθρου 46 παρ. 1 και 2 του ν. 4485/2017, όπως ισχύει, να πληρούνται σωρευτικώς προκειμένου να υπαχθούν τίτλοι του ημεδαπού εκπαιδευτικού συστήματος στην κατηγορία του ενιαίου και αδιάσπαστου μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών επιπέδου 7.

40. Από τα παραπάνω συνάγεται εν κατακλείδι, κατά την άποψη που πλειοψήφησε, ότι θα απαιτείτο εισαγωγή νομοθετικής ρύθμισης και κριτηρίων

προκειμένου να καταστεί δυνατή κρίση τίτλων σπουδών της αλλοδαπής σε σχέση με ημεδαπούς τίτλους integrated master. Με την σχετική ρύθμιση θα έπρεπε δε να καθορίζεται και το είδος της αναγνώρισης (ισοτιμία ή ισοτιμία και αντιστοιχία) η οποία θα άρμοζε για τον τύπο τίτλου ο οποίος απονέμεται κατόπιν ολοκλήρωσης πρώτου κύκλου σπουδών και συνιστά ενιαίο και αδιάσπαστο τίτλο σπουδών μεταπτυχιακού επιπέδου στην ειδικότητα Τμήματος ημεδαπού ΑΕΙ πενταετούς φοίτησης. Τούτο διότι, υπό το ισχύον νομικό πλαίσιο, μόνον η αναγνώριση ακαδημαϊκής ισοτιμίας και αντιστοιχίας προσδίδει ειδικότητα και αυτή προβλέπεται μόνον για τους βασικούς τίτλους, ενώ για τους μεταπτυχιακούς τίτλους προβλέπεται αναγνώριση ισοτιμίας.

41. Συναφώς πρέπει να διευκρινισθεί ότι ο προσδιορισμός ουσιαστικών κριτηρίων ή προϋποθέσεων για την αντιμετώπιση των ζητημάτων τα οποία αφορούν σε τέτοιους τίτλους, στον οποίο αναφέρεται σκέλος του πρώτου ερωτήματος, δεν εμπίπτει στις αρμοδιότητες του ΝΣΚ, όπως αυτές καθορίζονται στο ν. 3086/2002 (Α' 324) και το π.δ. 238/2003 (Α' 214). Σε σχέση με το ζήτημα αυτό η αρμοδιότητα του ΝΣΚ συνίσταται στην επισήμανση όσων αναλυτικώς εκτέθηκαν παραπάνω σε σχέση με το περιεχόμενο της μέχρι τώρα ισχύουσας νομοθεσίας περί αναγνώρισης ακαδημαϊκής ισοτιμίας, καθώς και το περιεχόμενο της σχετικής νομολογίας και, ειδικότερα, της νομολογίας που αφορά το χρονικό σημείο στο οποίο ανάγεται, κατά περίπτωση, η ισχύς των πράξεων αναγνώρισης ακαδημαϊκής ισοτιμίας όπως και των ερειδομένων στη νομολογία αυτή γνωμοδοτήσεων του ΝΣΚ οι οποίες έχουν γίνει αποδεκτές και δεσμεύουν την διοίκηση.

42. Κατ' ανακεφαλαίωση θα πρέπει δε να επισημανθεί ότι: α) είτε εφόσον εξεταζόταν περίπτωση υιοθέτησης νομοθετικών ρυθμίσεων για αναγνώριση στο μέλλον τίτλων της αλλοδαπής οι οποίοι απονεμήθηκαν πριν την θέσπιση των διατάξεων του άρθρου 46 παρ. 1 και 2 του ν. 4485/2017, β) είτε εφόσον, σε αντίθεση με όσα εκτέθηκαν παραπάνω, κρινόταν ότι θα μπορούσε με κανονιστικό και, σε κάθε περίπτωση, με γενικό τρόπο, τρόπο να αντιμετωπισθεί το σχετικό ζήτημα, κατά την διαμόρφωση κριτηρίων θα έπρεπε να ληφθεί υπ' όψιν ότι, με βάση τα νυν ισχύοντα και την κρατήσασα νομολογιακώς άποψη για τον χρόνο ισχύος των πράξεων αναγνώρισης, θα μπορούσαν να ανακύψουν ποικίλα ζητήματα αναφορικά με τον χρόνο στον οποίο θα ανέτρεχε αναγνώριση τίτλων της αλλοδαπής κατόπιν σύγκρισης με

τίτλους integrated master της ημεδαπής. Ειδικότερα, θα μπορούσε να ανακύψει ζήτημα αναδρομής πράξεων αναγνώρισης σε χρόνο πριν την θέσπιση του νόμου 4485/2017 ή/και πριν την έκδοση των διαπιστωτικών υπουργικών αποφάσεων οι οποίες αφορούν τους ημεδαπούς τίτλους ή/και σε χρόνο προγενέστερο των προβλεπόμενων στο πλαίσιο των διατάξεων του άρθρου 46 παρ. 1 και 2 του νόμου αυτού αναδρομικών συνεπειών για τους οικείους ημεδαπούς τίτλους. Στην περίπτωση δε ήδη υφιστάμενων πράξεων αναγνώρισης, τέτοια αναδρομικότητα θα μπορούσε να επέλθει και στην περίπτωση που ο κάτοχος του αλλοδαπού τίτλου είχε υποβληθεί σε συμπληρωματική εξέταση για την αναγνώριση του τίτλου του. Επιπροσθέτως, λαμβανομένου υπ' όψιν του χρόνου στον οποίο γίνεται δεκτό ότι ανάγεται, κατά περίπτωση, η ισχύς της πράξης αναγνώρισης ακαδημαϊκής ισοτιμίας, προκειμένου αλλοδαπός τίτλος να μπορεί να κριθεί σε σχέση με ημεδαπό τίτλο integrated master, θα ήταν εξεταστέο το εάν αυτός συνιστούσε τίτλο integrated master στην χώρα στην οποία αποκτήθηκε κατά τον χρόνο που αποκτήθηκε, σε περίπτωση αναγνώρισης χωρίς υποβολή σε συμπληρωματική εξέταση ή κατά τον χρόνο που υποβλήθηκε προς αναγνώριση, σε περίπτωση υποβολής σε συμπληρωματική εξέταση. Τα παραπάνω συναρτώνται, επίσης, με το ότι ο ημεδαπός τίτλος integrated master συνιστά ενιαίο και αδιάσπαστο τίτλο μεταπτυχιακού επιπέδου στην ειδικότητα συγκεκριμένου Τμήματος ή Σχολής ελληνικού ΑΕΙ, ενώ κατά την ισχύουσα νομοθεσία μόνον σε περίπτωση αναγνώρισης ισοτιμίας και αντιστοιχίας, δηλαδή μόνον επί βασικού τίτλου, αλλοδαπός τίτλος αντιστοιχείται προς Τμήμα ή Τμήματα ή Σχολές ελληνικών ΑΕΙ και μόνον επί βασικού τίτλου προβλέπεται δυνατότητα παραπομπής σε συμπληρωματική εξέταση.

43. Κατά την μειοψηφήσασα γνώμη των Νομικών Συμβούλων του Κράτους, Κυριακής Παρασκευοπούλου και Ευαγγέλου Μαρίνη (ψήφοι 2), εφόσον σύμφωνα με το άρθρο 2 παρ. 1 του ν. 3328/2005 ο ΔΟΑΤΑΠ έχει αρμοδιότητα για την αναγνώριση τίτλων σπουδών της αλλοδαπής, μπορεί να εξετάσει αιτήματα για αναγνώριση αλλοδαπών τίτλων για τους οποίους έχουν ήδη εκδοθεί πράξεις αναγνώρισης ως βασικών τίτλων, ελέγχοντας το εάν πληρούνται οι προϋποθέσεις οι οποίες προβλέπονται στο άρθρο 46 παρ. 1

του ν. 4485/2017, όπως ισχύει, προκειμένου να τους αναγνωρίσει και ως ισότιμους προς μεταπτυχιακούς.

IV. Απαντήσεις επί των ερωτημάτων

Πρώτο ερώτημα

44. Το Τμήμα γνωμοδοτεί, κατά πλειοψηφία, ότι στο πρώτο ερώτημα αρμόζει η ακόλουθη απάντηση:

Υπό το ισχύον νομικό πλαίσιο δεν είναι δυνατή κατ' αναλογίαν επέκταση των αποτελεσμάτων τα οποία επέρχονται για τίτλους της ημεδαπής από την έκδοση διαπιστωτικής υπουργικής απόφασης σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 46 παρ. 1 και 2 του ν. 4485/2017, όπως ίσχυε και όπως ισχύει μετά το άρθρο 42 παρ. 8 του ν. 4521/2018, περί ενιαίου και αδιάσπαστου τίτλου σπουδών μεταπτυχιακού επιπέδου (integrated master) στην ειδικότητα Τμήματος τουλάχιστον πενταετούς φοίτησης ημεδαπών ΑΕΙ, επί τίτλων σπουδών εκπαιδευτικών ιδρυμάτων της αλλοδαπής οι οποίοι έχουν αναγνωρισθεί από το ΔΙΚΑΤΣΑ ή από τον ΔΟΑΤΑΠ ως ισότιμοι ή ως ισότιμοι και αντίστοιχοι προς τους εν λόγω τίτλους της ημεδαπής, μεταξύ άλλων, διότι:

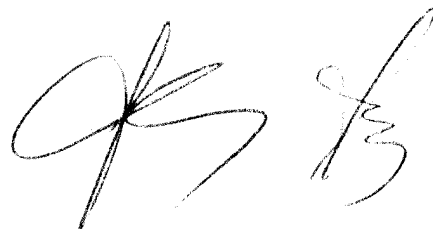
α) Οι παραπάνω διατάξεις αφορούν τίτλους σπουδών του ημεδαπού εκπαιδευτικού συστήματος ανώτατης εκπαίδευσης,

β) Υφιστάμενες πράξεις αναγνώρισης ακαδημαϊκής ισοτιμίας ή ισοτιμίας και αντιστοιχίας, συνιστούν ατομικές διοικητικές πράξεις οι οποίες έχουν εκδοθεί από τον αρμόδιο προς τούτο Οργανισμό, κατόπιν εξέτασης των προϋποθέσεων και συνθηκών απόκτησης κάθε συγκεκριμένου τίτλου, με βάση κριτήρια τα οποία είναι διαφορετικά και δεν καλύπτουν εκείνα τα οποία εξετάζονται σύμφωνα με το άρθρο 46 παρ. 1 και 2 του ν. 4485/2017 για την υπαγωγή των ημεδαπών τίτλων στην κατηγορία του ενιαίου και αδιάσπαστου τίτλου σπουδών μεταπτυχιακού επιπέδου. Τούτο διότι στην ελληνική νομοθεσία περί αναγνώρισης ακαδημαϊκής ισοτιμίας ή ισοτιμίας και αντιστοιχίας (ν. 741/1977, άρθρο 5 του ν. 3027/2002 και ν. 3328/2005), δεν ρυθμιζόταν και εξακολουθεί να μην ρυθμίζεται ο τύπος του ενιαίου και αδιάσπαστου τίτλου σπουδών μεταπτυχιακού επιπέδου, ούτε αναφορικά με αλλοδαπούς ούτε αναφορικά με ημεδαπούς τίτλους. Κατά συνέπεια, οι πράξεις αυτές έχουν συγκεκριμένο νομικό και ουσιαστικό περιεχόμενο το οποίο συνίσταται σε αναγνώριση του αλλοδαπού τίτλου ή των τυχόν

συνεκτιμηθέντων αλλοδαπών τίτλων, ως βασικού τίτλου ισότιμου ή ισότιμου και αντίστοιχου προς βασικό τίτλο σπουδών της ημεδαπής. Επομένως, από τις πράξεις αυτές απορρέουν έννομες συνέπειες κατοχής βασικού τίτλου και δεν είναι νοητή μεταβολή του περιεχομένου τους,

δ) Στην περίπτωση υφιστάμενης πράξης αναγνώρισης τίτλου σπουδών της αλλοδαπής μόνον ως ισότιμου, συντρέχει ο πρόσθετος λόγος ότι ο κάτοχος του τίτλου αυτού δεν θεωρείται κάτοχος βασικού τίτλου συγκεκριμένης ειδικότητας, διότι σύμφωνα με την μέχρι τώρα ισχύουσα νομοθεσία, μόνον η αναγνώριση ισοτιμίας και αντιστοιχίας συνεπάγεται αντιστοίχιση αλλοδαπού τίτλου προς Τμήμα ημεδαπού ΑΕΙ,

ε) Ενόψει του χρόνου στον οποίο, σύμφωνα με την σχετική νομολογία αλλά και γνωμοδοτήσεις του ΝΣΚ οι οποίες έχουν γίνει αποδεκτές από τα αρμόδια όργανα και δεσμεύουν την διοίκηση, ανάγεται, κατά περίπτωση, η ισχύς των πράξεων αναγνώρισης τίτλων της αλλοδαπής, θα ανέκυπταν ζητήματα αναδρομής της ισχύος υφιστάμενων πράξεων αναγνώρισης τίτλων της αλλοδαπής, σε χρόνο προγενέστερο της θέσπισης των διατάξεων του άρθρου 46 παρ. 1 και 2 του ν. 4485/2017 για τους τίτλους της ημεδαπής ή/και σε χρόνο προγενέστερο της έκδοσης των διαπιστωτικών υπουργικών αποφάσεων οι οποίες προβλέπονται στις διατάξεις αυτές για τους τίτλους της ημεδαπής ή/και σε χρόνο προγενέστερο των αναδρομικών συνεπειών οι οποίες απορρέουν για αποφοιτήσαντες από τα οικεία Τμήματα των ημεδαπών ΑΕΙ. Τα παραπάνω, σε συνδυασμό με το ότι προκειμένου να είναι δυνατή η αναγνώριση αλλοδαπού τίτλου ανακύπτει επίσης το ζήτημα εάν αυτός αναγνωρίζεται επίσημα στην χώρα στην οποία απονεμήθηκε ως τίτλος της κατηγορίας προς την οποία ζητείται αναγνώρισή του στην Ελλάδα, και, σε καταφατική περίπτωση, από ποιο χρονικό σημείο, συνιστούν ζητήματα τα οποία θα έχρηζαν συνεκτίμησης προς εισαγωγή νομοθετικών ρυθμίσεων για την αναγνώριση ακαδημαϊκής ισοτιμίας αλλοδαπών τίτλων σε σχέση με τίτλους της ημεδαπής του τύπου integrated master. Στο πλαίσιο τέτοιων ρυθμίσεων θα απαιτείτο να καθορισθεί και το είδος αναγνώρισης που θα άρμοζε στον τύπο αυτό τίτλου (ισοτιμία ή ισοτιμία και αντιστοιχία ή άλλο), κατά τα ειδικότερα παραπάνω αναφερόμενα στην ενότητα III.B. παρ. 15 έως 42.

Δεύτερο ερώτημα

45. Το Τμήμα γνωμοδοτεί κατά πλειοψηφία ότι επειδή το δεύτερο ερώτημα ερείδεται σε εσφαλμένη προϋπόθεση και εν γένει παρουσιάζει αοριστία και ελλείψεις ως προς το διδόμενο πραγματικό, σε αυτό αρμόζει η ακόλουθη απάντηση: Η υπαγωγή στις διατάξεις του άρθρου 46 παρ. 1 και 2 του ν. 4485/2017 περί ενιαίου και αδιάσπαστου τίτλου σπουδών μεταπτυχιακού επιπέδου (integrated master), όπως ίσχυε και όπως ισχύει μετά το άρθρο 42 παρ. 8 του ν. 4521/2018, συναρτάται με την διαπίστωση ότι το πρόγραμμα σπουδών το οποίο εξετάσθηκε στο πλαίσιο της διαδικασίας η οποία καθορίζεται στην παράγραφο 2 του εν λόγω άρθρου 46, πληροί τις προϋποθέσεις οι οποίες καθορίζονται στην παράγραφο 1 αυτού. Το χρονικό σημείο στο οποίο ανατρέχει η παροχή του εν λόγω προγράμματος σπουδών, και το συνακόλουθο αναδρομικό αποτέλεσμα για αποφοιτήσαντες πριν την ισχύ του ν. 4485/2017 (04-08-2017), συνδέεται με το νομικό πλαίσιο το οποίο εκάστοτε διέπει την διάρθρωση των προγραμμάτων, με τις σχετικές προβλέψεις των κανονισμών των οικείων ΑΕΙ, με το εάν και ποιες αναμορφώσεις επέφεραν διαφοροποίηση των προγραμμάτων, όπως και με το ίδιο το περιεχόμενο των προγραμμάτων όπως αυτά διαμορφώνονται και δημοσιοποιούνται από τα ΑΕΙ και, τελικώς, ανάγεται σε ζήτημα πραγματικού. Σε περιπτώσεις αμφιβολιών, το χρονικό αυτό σημείο θα έπρεπε να προσδιορίζεται στην διαπιστωτική υπουργική απόφαση. Περαιτέρω, ενόψει, α) της έλλειψης ρητής πρόβλεψης στις προαναφερόμενες διατάξεις για εξέταση προγραμμάτων σπουδών τα οποία παρέχονταν μόνον σε χρόνο προγενέστερο από την έναρξη ισχύος του ν. 4485/2017, και β) του ότι στο διδόμενο ιστορικό περιλαμβάνονται αναφορές σε ύπαρξη προγραμμάτων στο πλαίσιο των οποίων, ενδεχομένως, δεν απαιτείτο η εκπόνηση διπλωματικής εργασίας, δηλαδή προϋπόθεσης αναγκαίας προκειμένου ένα πρόγραμμα να κριθεί ότι οδηγεί σε απονομή τίτλου του ανωτέρω τύπου, δεν θα ήταν δυνατόν να συναχθεί στο πλαίσιο εξέτασης του προκειμένου ερωτήματος συνδρομή κενού νόμου ή αδιαμφισβήτητης και ουσιώδους ομοιότητας καταστάσεων, ώστε να δύναται να τεθεί ζήτημα αναλογικής εφαρμογής των διατάξεων της παραγράφου 2 του άρθρου 46 του ν. 4485/2017 προς εξέταση προγραμμάτων σπουδών παρεχόμενων πριν την έναρξη ισχύος του εν λόγω νόμου και διαφορετικών από εκείνο με βάση το οποίο εκδόθηκε η

προβλεπόμενη στην ίδια παράγραφο διαπιστωτική υπουργική απόφαση. Για λόγους ασφάλειας δικαίου, θα απαιτείτο εισαγωγή ρητής σχετικής νομοθετικής πρόβλεψης, σύμφωνα με τα ειδικότερα αναφερόμενα παραπάνω στην ενότητα III.A. παρ. 10 έως 13.-

Θεωρήθηκε,

Αθήνα, 30 Δεκεμβρίου 2019

Ο Πρόεδρος του Τμήματος

Σπυρίδων Α. Παπαγιαννόπουλος
Αντιπρόεδρος ΝΣΚ

Η Εισηγήτρια

Φωτεινή Δεδούση
Πάρεδρος ΝΣΚ